

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ερμηνεία του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου

Ενότητα: 3

Χρήστος Καρακόλης

Τμήμα Θεολογίας

1.	a.....	4
2.	b.....	6
3.	c.....	6
4.	d.....	7
5.	e.....	8
6.	f.....	9
7.	g.....	10
8.	h.....	10
9.	i.....	11
10.	j.....	12
11.	k.....	13
12.	l.....	13
13.	m.....	14
14.	n.....	14
15.	o.....	17
16.	p.....	19
17.	q.....	21
18.	r.....	23
19.	s.....	25
20.	t.....	25

1. a.

1,19-28: Η μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή έχει δύο σκέλη: τα περί της ταυτότητας του ίδιου του Ιωάννη και τα περί της ταυτότητας του Ιησού.

19: Η μαρτυρία υπέρ του Ιησού άποσκοπεί στο να βοηθήσει τους ανθρώπους να οδηγηθούν στην πίστη προς αυτόν και συνακόλουθα στην αιώνια ζωή. Το Ιω. επικαλείται μια σειρά από μαρτυρίες υπέρ του Ιησού με πρώτη αυτήν του Ιωάννη του Βαπτιστή (βλ. κυρίως 5,31-47). 21: Ηλίας: Πρόκειται για την εσχατολογική μορφή του επανερχομένου από τον ουρανό Ηλία (πβλ. Δ΄ Βασ. 2,11) σύμφωνα με την προφητεία του Μαλ. 3,22-23 σχετικά με την προετοιμασία της οδού του Κυρίου./ Προφήτης: Πρόκειται για μια εσχατολογική ερμηνεία του Δευτ. 18,15-18. Οι Ιουδαίοι ανέμεναν μεταξύ άλλων την έλευση ενός προφήτη που θα επαναλάμβανε τα σημεία της Εξόδου, προκειμένου να απελευθερώσει τον λαό τους από τον ρωμαϊκό ζυγό. 23: Η προφητεία του Ησ. 40,3 συνδέεται με το έργο του Ιησού. 24: Φαρισαίοι: Στο Ιω. οι Φαρισαίοι ταυτίζονται σχεδόν με τους Ιουδαίους, αφού το ευαγγέλιο συνεγράφη μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ το 70 μ.Χ., σε μια εποχή δηλαδή που ο Ιουδαϊσμός διαμορφώνεται πλέον κατά κύριο λόγο από την επιβίωσασα της καταστροφής θρησκευτική κάστα των Φαρισαίων. 27: Τυπικό καθήκον των δούλων αποτελούσε το λύσιμο των υποδημάτων του κυρίου τους. Ο Ιωάννης εδώ τοποθετεί τον εαυτό του χαμηλότερα ακόμη και από έναν δούλο σε σχέση με τον Ιησού. 28: Βηθανία: Άγνωστη σήμερα περιοχή στην ανατολική όχθη του Ιορδάνη. Ίσως εννοείται η περιοχή της Βασάν-Βατανέας, νοτιοανατολικά της Γαλιλαίας.

1,29-34: Ο Ιωάννης ο Βαπτιστής συναντάται με τον Ιησού. Τον χαρακτηρίζει «αμνό του Θεού» και διακηρύττει ότι είναι φορέας και πάροχος του Αγίου Πνεύματος.

29: Η έκφραση «αμνός του Θεού» παραπέμπει στον σταυρικό θάνατο του Ιησού, ο οποίος στο Ιω. συμπύπτει με την ώρα της σφαγής των πασχαλίων αμνών για την παρασκευή του πασχαλίου δείπνου (19,31· βλ. Έξ. 12,21-28). Το ότι ο Ιησούς ως ο αμνός του Θεού βαστάζει την αμαρτία των ανθρώπων σημαίνει ότι ο θάνατός του έχει εξιλαστήρια σημασία. Η παράσταση του Ιησού ως αμνού συνδέεται αφενός με τις εξιλαστήριες θυσίες ζώων που γίνονταν στον ναό των Ιεροσολύμων και αφετέρου με την εξιλαστήρια και αντιπροσωπευτική για όλο τον λαό θυσία του δούλου του Θεού στο Ησ. 53,7. 30: Ισραήλ: Στο Ιω. οι λέξεις Ισραήλ και Ισραηλίτης έχουν θετική σημασία, καθώς παραπέμπουν στον περιούσιο λαό του Θεού (βλ. και 1,47.49· 3,10· 12,13). Αντίθετα η λέξη Ιουδαίος τείνει να προσλαμβάνει αρνητική σημασία, καθώς συνήθως συνδέεται με την άρνηση εκ μέρους της συντριπτικής πλειονότητας του ιουδαϊκού λαού να πιστεύσει στον Ιησού (βλ. π.χ. 2,18.20· 5,16.18· 6,41.52 κ.ο.κ., βλ. όμως και 4,22). 32: Στο Ιω. παραλείπεται η διήγηση της βαπτίσεως του Ιησού από τον Ιωάννη τον Βαπτιστή, η οποία παραδίδεται στα τρία συνοπτικά ευαγγέλια (πβλ. Μτ. 3,13-17παρ.). Αντίθετα, διασώζεται, όπως και στα άλλα τρία ευαγγέλια, η κάθοδος του Αγίου Πνεύματος στον Ιησού από τον ουρανό με τη μορφή περιστεριού. Η κάθοδος αυτή παρουσιάζει τον Ιησού ως τον μοναδικό κάτοχο και πάροχο του Αγίου Πνεύματος (βλ. και 3,34· 6,63· 14,16-17· 20,22)./ Ο ουρανός, όπως γενικά στη Βίβλο (Δευτ. 26,15· Γ΄ Βασ. 22,19), έτσι και εδώ θεωρείται ο κατεξοχήν τόπος κατοικίας του Θεού, πίστη που δικαιολογεί την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος από τον ουρανό./ Στο Ιω. το Άγιο Πνεύμα ονομάζεται και Παράκλητος (βλ. 14,25), και η σημασία του έγκειται κυρίως στην υποκατάσταση της παρουσίας του Ιησού εντός της χριστιανικής κοινότητας, αφού εκείνος μετά τον θάνατο και

την ανάστασή του επιστρέψει στον ουράνιο Πατέρα του (βλ. 17,1-5· 20,17). 33: Η βάπτισμα με Άγιο Πνεύμα αποτελεί αναφορά στο χριστιανικό βάπτισμα, σε αντιδιαστολή προς το βάπτισμα του Ιωάννη, που τελείται απλώς με νερό. Σε συμβολικό επίπεδο όμως αναφέρεται και στην πνευματική δωρεά του Ιησού./ Η μαρτυρία του Ιωάννη για τον Ιησού παρουσιάζεται ως προερχόμενη απευθείας από τον Θεό και για τον λόγο αυτόν έχει απόλυτη αυθεντία και αξιοπιστία. 34: Ειδικά στο Ιω. ο χριστολογικός τίτλος Υιός του Θεού παραπέμπει λιγότερο στη μεσσιακή ιδιότητα του Ιησού και περισσότερο στην προϋπαρξή του και στην υϊκή σχέση του με τον Θεό-Πατέρα.

1,35-43: Οι πρώτοι μαθητές του Ιησού προέρχονται από τον κύκλο των μαθητών του Ιωάννη του Βαπτιστή. Πρόκειται για παραδειγματική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της μαρτυρίας του Ιωάννη υπέρ του Ιησού (βλ. και 3,25-36).

41: Ο ένας από τους δύο μαθητές του Ιωάννη που ακολούθησαν τον Ιησού δεν κατονομάζεται. Πολλοί ερμηνευτές αναγνώρισαν στο πρόσωπό του τον «μαθητή που αγαπούσε ο Ιησούς» και συγγραφέα του ευαγγελίου (βλ. 13,23· 19,26· 20,2εξ· 21,7.20-24). 42: Μεσσίας: Η ομολογία του Ανδρέα δεν εκφράζει στη συγκεκριμένη συνάφεια επαρκώς την αληθινή ταυτότητα του Ιησού, αφού, όπως ο ίδιος ο Ιησούς θα πει στον Πιλάτο, η βασιλεία του δεν είναι από αυτόν τον κόσμο (18,36). Αποτελεί όμως η ομολογία αυτή του Ανδρέα ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της αληθινής πίστης, αφού ο Ιησούς είναι μεταξύ άλλων και ο αναμενόμενος μεσσίας (βλ. 4,25-26). 43: Ο Ιησούς γνωρίζει τα πάντα, όπως θα φανεί αμέσως παρακάτω και από τη σκηνή της κλήσεως του Ναθαναήλ (1,49· πβλ. 2,24-25· 5,6.42· 6,15· 13,1.11· 16,30· 18,4· 19,28).

1,44-52: Οι παραδειγματικές κλήσεις των μαθητών ολοκληρώνονται εδώ με την κλήση του Φιλίππου και του Ναθαναήλ. Περιλαμβάνονται μια εντυπωσιακή ομολογία πίστωσης του Ναθαναήλ και η περιγραφή ενός οράματος στο επίκεντρο του οποίου βρίσκεται ο «υιός του ανθρώπου».

44: Γαλιλαία: Στο Ιω. ο Ιησούς κινείται επανειλημμένα μεταξύ Γαλιλαίας και Ιουδαίας, περνώντας από τη Σαμάρεια, αλλά και από την Υπεριορδανία. Αντίθετα, στα συνοπτικά ευαγγέλια παρουσιάζεται ένα μόνο ταξίδι του Ιησού από τη Γαλιλαία στα Ιεροσόλυμα. 45: Βηθσαιδά: βλ. Μτ. 11,21. 46: Ο Μωυσής και οι προφήτες, των οποίων τη μαρτυρία επικαλείται ο Φίλιππος, εκπροσωπούν ουσιαστικά το σύνολο της ΠΔ. Έτσι, ο Φίλιππος, σε αντίθεση προς τους Φαρισαίους, διακηρύσσει εδώ ότι ολόκληρη η Γραφή μαρτυρεί για τον Ιησού (πβλ. 5,45-47). 47: Η απορία του Ναθαναήλ οφείλεται στο ότι η Ναζαρέτ ήταν εκείνη την εποχή ένα ασήμαντο χωριό της Γαλιλαίας (βλ. Μτ. 2,23). 50: Το περιεχόμενο της ομολογίας του Ναθαναήλ είναι αντίστοιχο προς αυτό της προηγηθείσας ομολογίας του Ανδρέα (1,42). Οι τίτλοι Υιός του Θεού και βασιλιάς του Ισραήλ αναφέρονται στον επίγειο ισραηλιτικό Μεσσία. Επομένως ο τίτλος «Υιός του Θεού» στο στόμα του Ναθαναήλ δεν έχει το βαθύ θεολογικό περιεχόμενο των αναφορών του Ιω. στην ιδιαίτερη σχέση του Ιησού προς τον Θεό-Πατέρα (3,35· 5,19-26· 6,40 κ.ο.κ.). Όμως η ομολογία του Ναθαναήλ αποτελεί το πρώτο βήμα της πορείας προς την αληθινή πίστη, η οποία εκφράζεται σαφώς στην ομολογία του Θωμά ενώπιον του Αναστάσιου (20,28). 52: Υιός του ανθρώπου: Στο Ιω. ο τίτλος αναφέρεται ειδικά στο γεγονός της ενανθρωπήσεως του Λόγου (1,14), και επομένως όχι μόνο στην ανθρώπινη φύση, αλλά κατ' επέκταση και στη θεία προέλευση του Ιησού./ Η εικόνα που παρουσιάζεται εδώ παραπέμπει στο όνειρο του Ιακώβ στο Γεν. 28,12-13. Όμως η εκεί

κλίμακα αντικαθίσταται στο Ιω. από τη μορφή του υιού του ανθρώπου, ο οποίος επιτελεί, σε συμβολικό επίπεδο, τη λειτουργία της κλίμακας που συνδέει τον ουρανό και τη γη. Ο ανοικτός ουρανός συμβολίζει την αποκατάσταση της επικοινωνίας του Θεού με τους ανθρώπους, ενώ οι άγγελοι που ανεβοκατεβαίνουν μεταξύ ουρανού και γης αποτελούν τους φορείς αυτής της επικοινωνίας. Βάσει των στοιχείων αυτών η συγκεκριμένη εικόνα παρουσιάζει με συμβολικό τρόπο την αποκατάσταση των σχέσεων των ανθρώπων με τον Θεό διά της ενσάρκου παρουσίας του Υιού του στον κόσμο.

2. b.

2,1-12: Ο Ιησούς πραγματοποιεί το πρώτο σημείο του στο πλαίσιο ενός γάμου στην Κανά της Γαλιλαίας επαληθεύοντας το προηγηθέν λόγιό του προς τον Ναθαναήλ: «Θα δεις μεγαλύτερα πράγματα από αυτά» (1,51).

1: Η αναφορά της τρίτης μέρας αποτελεί υπαινιγμό στην τριήμερη ανάσταση του Ιησού συνδέοντας έτσι την πρώτη με την τελευταία και μεγαλύτερη φανέρωση της δόξας του./ Η πόλη Κανά πιθανώς βρισκόταν κοντά στη σημερινή Κιρμπέτ Κανά, 14 χιλιόμετρα βόρεια της Ναζαρέτ./ Στο Ιω. η μητέρα του Ιησού δεν αναφέρεται με το γνωστό από τα συνοπτικά ευαγγέλια όνομά της «Μαρία» ή «Μαριάμ» (βλ. και 19,25-27), πράγμα που δείχνει ότι η ιδιότητά της ως μητέρας του Ιησού λειτουργεί ως τιμητικός τίτλος που υποκαθιστά το όνομά της. 3: Η μητέρα του Ιησού αποφεύγει να υποδείξει στον Ιησού τι ακριβώς πρέπει να κάνει. Απλώς του επισημαίνει το πρόβλημα γνωρίζοντας ότι είναι ο μόνος που μπορεί να το επιλύσει. 4: Ο Ιησούς με την απάντησή του δημιουργεί απόσταση από τη μητέρα του προσφωνώντας την όχι ως «μητέρα», αλλά ως «γυναίκα», με τον συνήθη δηλαδή για την εποχή τρόπο προσφωνήσης των γυναικών. Με αυτόν τον τρόπο δείχνει ότι ενεργεί εντελώς ανεξάρτητα από οποιοδήποτε ανθρώπινο θέλημα, ακόμη και αν αυτό είναι της ίδιας της μητέρας./ Η ώρα του Ιησού είναι η ώρα της φανέρωσης της δόξας του (πβλ. 2,11). Στο Ιω. η κατεξοχήν ώρα φανέρωσης της δόξας του Ιησού είναι το Πάθος και η Ανάσταση (πβλ.). 5: Η προτροπή της μητέρας του Ιησού στους υπηρέτες φανερώνει ότι η ίδια γνωρίζει, χωρίς να υπάρχει κάποια ένδειξη προς τούτο, όχι μόνο ότι ο Ιησούς μπορεί να λύσει το πρόβλημα της έλλειψης οίνου, αλλά και ότι όντως θα δώσει τη λύση. 6: Η πέτρα αποτελεί σύμφωνα με τη ραββινική γραμματεία υλικό το οποίο δεν μπορεί να μολυνθεί. Ως εκ τούτου είναι κατάλληλο, για να φυλάσσει νερό που χρησιμοποιείται για τελετουργικούς καθαρισμούς. 10: Δεν είναι μόνο η ποσότητα του κρασιού τέρασια, αλλά και η ποιότητά του υπέρτερη, ακόμη από το καλύτερο κρασί. Το κρασί που αντικαθιστά το νερό συμβολίζει εδώ την υπερβαίνουσα τον Ιουδαϊσμό ανεξάντλητη και ανυπερβλητή δωρεά του Ιησού. 11. Τα θαύματα του Ιησού χαρακτηρίζονται στο Ιω. «σημεία», διότι αποτελούν σημάδια που καλούν τους ανθρώπους στην πίστη προς το πρόσωπο του Ιησού, όπως ακριβώς συμβαίνει εν προκειμένω με τους μαθητές του. 12. Καπερναούμ: Η πόλη που κατά τη συνοπτική παράδοση αποτελεί το επίκεντρο της δράσης του Ιησού, βλ. π.χ. Μτ. 4,13.

3. c.

2,13-25: Ο Ιησούς εκδιώκει τους εμπόρους από τον Ναό των Ιεροσολύμων κατά την εορτή του Πάσχα, προλέγει μεταφορικά την ανάστασή του και πραγματοποιεί πολλά σημεία. Παρά ταύτα οι Ιουδαίοι δεν πιστεύουν πραγματικά σ' αυτόν.

15: Μαστίγιο από σκοινιά: Το μαστίγιο αυτό δεν έχει τις ιδιότητες ενός κανονικού μαστιγίου· επομένως δεν μπορεί να προκαλέσει σωματικές βλάβες. Εκτός αυτού το κείμενο δεν αναφέρει ότι ο Ιησούς χτύπησε κάποιον άνθρωπο, παρά μόνον ότι εξεδίωξε όλους τους εμπόρους από τον χώρο του Ναού./ Στα συνοπτικά ευαγγέλια ο «καθαρισμός του Ναού» τοποθετείται ακριβώς πριν από τη διήγηση του Πάθους (Μτ. 21,12-13· Μκ. 11,15-17· Λκ. 19,45-46). Στο Ιω. αντίθετα τοποθετείται στην αρχή της διηγήσεως. Έτσι δείχνει ευθύς εξ αρχής, όπως και το προηγηθέν σημείο της Κανά, ότι ο Ιησούς με τη δράση του καταργεί τις τελετουργίες του Ιουδαϊσμού και εισάγει μια νέα πνευματική λατρεία (βλ. και 4,23-24)./ 18: Βάσει της παλαιοδιαθηκικής παραδόσεως ριζοσπαστικές πράξεις εν ονόματι του Θεού, συνεπώς πράξεις με προφητικό χαρακτήρα, έπρεπε να θεμελιώνονται μέσω κάποιου σημείου. Οι Ιουδαίοι άρχοντες εθελοτυφλούν, αφού το σημείο που ζητούν έχει ήδη πραγματοποιηθεί: Χωρίς θεϊκή δύναμη δεν θα ήταν δυνατόν σε κανέναν άνθρωπο με ένα ακίνδυνο μαστίγιο να εκδιώξει από έναν τεράστιο χώρο μια πληθώρα ανθρώπων και να σκορπίσει τα εμπορεύματά τους, χωρίς κανέναν τους να μπορεί να του αντισταθεί. 22: Γραφή: Πρόκειται για έμμεση αναφορά στην τριήμερη παραμονή του Ιωνά στην κοιλιά του κήτους (βλ. Ιω. 2,1). Το χωρίο αυτό ερμηνεύεται ήδη στα συνοπτικά ευαγγέλια ως προφητεία για την τριήμερη ανάσταση του Ιησού (Μτ. 12,39-41· 16,4· Λκ. 11,29-32)./ Μόνο μετά την ανάσταση μπορούν οι μαθητές να αντιληφθούν το βαθύτερο νόημα των λόγων και των πράξεων του Ιησού. 23-25: Η πίστη των Ιουδαίων στον Ιησού είναι επιφανειακή και όχι πραγματική. Ο ίδιος το γνωρίζει αυτό ως καρδιογνώστης και γι' αυτό δεν τους εμπιστεύεται, ενώ αντίθετα εμπιστεύεται τους μαθητές του, που όχι μόνο πιστεύουν σ' αυτόν, αλλά και τον ακολουθούν (πβλ. 2,11).

4. d

3,1-21: Ο Φαρισαίος Νικόδημος αναγνωρίζει τον Ιησού ως άνθρωπο του Θεού βάσει των θαυμάτων που αυτός επιτελεί. Ο Ιησούς τού μιλάει για την πνευματική αναγέννηση, για τη σωτηρία και για την κρίση.

1: Ο Νικόδημος είναι μέλος του Μεγάλου Συνεδρίου. Αργότερα θα είναι ο μόνος που θα υπερασπιστεί τον Ιησού (7,50εξ.), ενώ θα μεριμνήσει για τις λεπτομέρειες της ταφής του μαζί με τον Ιωσήφ από την Αριμαθαία (19,38). 2: Η νύχτα δηλώνει την κατάπαυση κάθε εργασίας, τον μόνο χρόνο εντός του 24ώρου που μπορούσαν να πραγματοποιηθούν θεολογικές συζητήσεις./ Τα λόγια του Νικοδήμου προδίδουν ότι έχει την επιφανειακή πίστη των Ιουδαίων των στ. 2,23-25, αφού συμπεραίνει απλώς ότι ο Θεός είναι μαζί με τον Ιησού, ενώ ο Ιησούς είναι ο ίδιος ο Θεός (βλ. Ιω. 1,1· 20,). 3: Η απάντηση του Ιησού σημαίνει ότι δεν μπορεί κανείς να αντιληφθεί το τι πραγματικά σημαίνουν τα θαύματά του (δεν μπορεί δηλαδή να «δει» τη βασιλεία του Θεού), εάν πρώτα δεν αναγεννηθεί. 4: Ο ευαγγελιστής χρησιμοποιεί στο σημείο αυτό την τεχνική της παρανόησης (εν προκειμένω από την πλευρά του Νικοδήμου), ώστε να δοθεί η ευκαιρία στον Ιησού να εξηγήσει αναλυτικότερα σε ένα δεύτερο λόγιο αυτό που εννοεί. 5: Η έκφραση «απ' το νερό κι από το Πνεύμα» αναφέρεται στο χριστιανικό βάπτισμα σε αντιδιαστολή προς το βάπτισμα του Ιωάννη του Βαπτιστή (πβλ. 1,33) και προς το ιουδαϊκό βάπτισμα, τα οποία τελεσιουργούνται μόνο με νερό. 6: Η πνευματική αναγέννηση είναι απαραίτητη, ώστε ο άνθρωπος να καταστεί πνευματικός. Αλλιώς παραμένει δέσμιος στα καθαρά ανθρώπινα δεδομένα. 8: Ο πνευματικός άνθρωπος είναι ανερμήνευτος από τον μη πνευματικό άνθρωπο ακριβώς όπως ο αέρας, τον οποίο ο άνθρωπος μπορεί να αισθανθεί, χωρίς όμως γνωρίζει την αρχική προέλευση και τον τελικό προορισμό του. 11: Η χρήση του

πρώτου πληθυντικού προσώπου δηλώνει ότι η φράση αυτή δεν είναι απλώς λόγος του Ιησού, αλλά και λόγος της Εκκλησίας προς τους απιστούντες Ιουδαίους της εποχής συγγραφής του ευαγγελίου. 14: Βλ. Αρ. 21,4-9./ Η ύψωση του χάλκινου φιδιού από τον Μωυσή ερμηνεύεται ως προτύπωση του θανάτου του Ιησού πάνω στον σταυρό. Στο Ιω. ο επερχόμενος σταυρικός θάνατος εκφράζεται μεταξύ άλλων και ως «ύψωση» (βλ. 8,28· 12,32.34)./ 15: Ενώ όποιος κοιτούσε το χάλκινο φίδι σωζόταν απλώς από το θανατηφόρο δήγμα των φιδιών της ερήμου, όποιος κοιτάζει με πίστη τον σταυρωθέντα Ιησού λαμβάνει την αιώνια ζωή. 18: Η καταδίκη δεν επιβάλλεται από τον Θεό, αλλά την επισύρει πάνω του ο ίδιος ο άνθρωπος, όταν αρνείται να πιστεύσει στον Υιό του. 19: Η καταδίκη των απιστούντων συνίσταται στο ότι αυτοί επιλέγουν να παραμείνουν στο σκοτάδι. 21: Η πίστη προς τον Ιησού Χριστό αποτελεί στο Ιω. την κατεξοχήν πράξη που είναι σύμφωνη με την αλήθεια του Θεού. Από αυτήν απορρέει κάθε καλό έργο.

5. e.

3,22-36: Οι μαθητές του Ιωάννη του Βαπτιστή διαμαρτύρονται για την απήχηση που έχει το κήρυγμα και η δράση του Ιησού στον λαό. Ο Ιωάννης επαναβεβαιώνει την ανωτερότητα του Ιησού σε σχέση με τον ίδιο.

22: Ο Ιησούς εγκαταλείπει τα Ιεροσόλυμα και εγκαθίσταται προσωρινά σε κάποια περιοχή της Ιουδαίας κοντά στον ποταμό Ιορδάνη. 23: Η ακριβής τοποθεσία της Αινών κοντά στο Σαλείμ δεν μας είναι σήμερα γνωστή. Οπωσδήποτε όμως επρόκειτο για περιοχή κοντά στον ποταμό Ιορδάνη, ενδεχομένως στο βόρειο τμήμα της Σαμάρειας. 24: Στο Ιω. ο Ιησούς και ο Ιωάννης δρουν για ένα χρονικό διάστημα παράλληλα, ενώ στα συνοπτικά ευαγγέλια ο Ιησούς αρχίζει τη δημόσια δράση του μετά τη σύλληψη του Ιωάννη (βλ. Μτ. 4,12εξ.). Η παράλληλη χρονικά δράση Ιησού και Ιωάννη επιτρέπει στον τέταρτο ευαγγελιστή να τους συγκρίνει αποτελεσματικότερα μεταξύ τους. 25: Η συζήτηση αναφέρεται όχι μόνο γενικά στους ιουδαϊκούς τελετουργικούς καθαρμούς, αλλά αντιπαραβάλλει ειδικότερα το βάπτισμα του Ιωάννη προς αυτό του Ιησού. 29-30: Ο ρόλος του φίλου του γαμπρού ολοκληρώνεται κατά την τέλεση του γάμου. Κατόπιν τούτου αποκλειστικός πρωταγωνιστής είναι ο γαμπρός. Κατ' αντιστοιχίαν ο Ιωάννης ολοκληρώνει πλέον τον ρόλο του, που ήταν να προετοιμάσει το έδαφος για τον Μεσσία (1,7-8.15) και να τον αναγγείλει στον κόσμο (1,29-36). Τώρα που ο Μεσσίας ήλθε, είναι η ώρα ο Ιωάννης να αποχωρήσει από το προσκήνιο. 31: «Αυτός που έρχεται από το Θεό» είναι ο Ιησούς, ενώ «αυτός που προέρχεται από τη γη» είναι ο Ιωάννης. 32: Το κήρυγμα του Ιησού αποτελεί την αυθεντική μεταφορά στον κόσμο των λόγων του Θεού, τους οποίους μόνον ο ίδιος έχει ακούσει (πβλ. 1,18). 33: Η αλήθεια που μεταφέρει ο Ιησούς ως λόγο του Θεού είναι ότι ο ίδιος είναι ο μοναδικός Υιός του Θεού που στάλθηκε από τον Θεό στον κόσμο, για να σώσει όποιον πιστεύσει στο πρόσωπό του. 34: Ο Ιησούς βαπτίζει όχι απλώς με νερό, αλλά και με το Άγιο Πνεύμα. Αυτή είναι η ουσιαστική διαφορά του βαπτίσματός του σε σχέση με τους ιουδαϊκούς καθαρμούς, για τους οποίους γίνεται λόγος στο 3,25. 36: Η αιώνια ζωή δεν αποτελεί δωρεά που επιφυλάσσεται για το μέλλον, αλλά χαρίζεται στο παρόν σε όποιον πιστεύει στον Ιησού. Αντίθετα, αυτός που δεν πιστεύει στον Ιησού παραμένει στην κατάσταση του πνευματικού θανάτου. Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται με τον όρο «οργή του Θεού», που στην Παλαιά Διαθήκη εκφράζει την απουσία της εύνοιας και του ελέους του Θεού από τους ανθρώπους που τον απορρίπτουν και ειδικά στην περίπτωση του Ισραήλ, από τους Ισραηλίτες που δεν τηρούν τον νόμο του Θεού (βλ. Εξ. 32,7-14).

6. f.

4,1-42: Ο Ιησούς με τους μαθητές του φτάνει στη Σαμάρεια. Εκεί συνομιλεί με μια Σαμαρείτισσα οδηγώντας την σταδιακά στην πίστη προς το πρόσωπό του. Μέσω της δικής της μαρτυρίας και της διδασκαλίας του Ιησού όλοι οι εκεί Σαμαρείτες πιστεύουν σ' αυτόν.

1: Αν και δεν λέγεται ρητά, υπονοείται στο σημείο αυτό ότι η μεγάλη απήχηση του Ιησού στον λαό προκαλεί την εχθρότητα των Φαρισαίων. Η στάση αυτή των «ευσεβών» Φαρισαίων, που σχετίζεται με την αποχώρηση του Ιησού από την Ιουδαία, βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την τελική πίστη των Σαμαρειτών και με το αίτημά τους να παραμείνει κοντά τους (4,40). 2: Η σημείωση ότι ο ίδιος ο Ιησούς δεν βάπτιζε υπονοεί ότι ο Ιησούς, ως αυτός που βαπτίζει με το Άγιο Πνεύμα, είναι υπεράνω όσων βαπτίζουν απλώς με νερό, όπως εν προκειμένω οι μαθητές του και ο Ιωάννης. 5: Συχάρ: Κατά την επικρατέστερη άποψη παρεφθαρμένος τύπος του Συχέμ. Η Συχέμ ήταν πόλη της Σαμάρειας που αναφέρεται ήδη στην ΠΔ. Εκεί κοντά ο Ιακώβ είχε δική του γη (βλ. Γεν. 33,18-19). 6: Το πηγάδι του Ιακώβ δεν αναφέρεται στην ΠΔ. 9. Η ένταση μεταξύ Ιουδαίων και Σαμαρειτών μαρτυρείται ήδη στην Παλαιά Διαθήκη (βλ. Δ΄ Βασ. 17,24-41). Στην εποχή των Μακκαβαίων υπήρξαν ακόμη και πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον των Σαμαρειτών από πλευράς Ιουδαίων με αποκορύφωμα την καταστροφή του σαμαρειτικού ναού στο όρος Γαριζίν το 128 π.Χ. Έτσι ήταν αδιανόητο ένας Ιουδαίος να απευθύνει τον λόγο σε μια Σαμαρείτισσα και μάλιστα να της ζητήσει κάποια χάρη. 10: Το ζωντανό νερό είναι το τρεχούμενο νερό, ανώτερης συνεπώς ποιότητας σε σχέση με το στάσιμο νερό του πηγαδιού. Γενικά, το νερό στην Παλαιστήνη είναι είδος εν ανεπαρκεία. 13: Πβλ. 7,38, όπου ο Ιησούς μιλώντας για τη δωρεά του Πνεύματος λέει ότι θα ρεύσουν ποταμοί ύδατος ζώντος μέσα από την ύπαρξη όσων θα πιστέψουν σ' αυτόν. 17-18: Ο Ιησούς γνωρίζει πάντοτε ποιον έχει απέναντί του. Εν προκειμένω επισημαίνει την αμαρτία της γυναίκας, τονίζει όμως παράλληλα και την ειλικρίνειά της, η οποία αποτελεί την προϋπόθεση, ώστε να φτάσει στην αληθινή πίστη. 19: Η απόδοση του τίτλου του προφήτη στον Ιησού αποτελεί έκφραση αναγνώρισής του ως ανθρώπου του Θεού, όχι όμως ως του προαιώνιου και σαρκωθέντος Υιού του Θεού. 20: Ως βουνό αναφέρεται το όρος Γαριζίν, επί του οποίου ήταν κτισμένος ο σαμαρειτικός ναός. 21: Ο στίχος αναφέρεται στη χριστιανική λατρεία, η οποία τελείται οπουδήποτε υπάρχει εκκλησιαστική κοινότητα. 22: Η σωτηρία έρχεται διά του Μεσσία Ιησού, ο οποίος ως Ιουδαίος εκπληρώνει τις μεσσιακές επαγγελίες της Παλαιάς Διαθήκης. Αντίθετα οι Σαμαρείτες γνώριζαν μόνο ένα μικρό μέρος αυτών των επαγγελιών, αφού ο κανόνας τους περιλάμβανε αποκλειστικά και μόνο την Πεντάτευχο. 23-24: Εδώ γίνεται λόγος για μια νέα πνευματική λατρεία, αποσυνδεδεμένη από συγκεκριμένους τόπους. Ο καθαρισμός του ναού των Ιεροσολύμων από τους εμπόρους και τα ζώα προς θυσία (2,14-16) πρέπει να κατανοηθεί στο ίδιο πνεύμα. 25: Η Σαμαρείτισσα συμπεραίνει σωστά ότι ο μεσσίας είναι ανώτερος από οποιονδήποτε προφήτη. 26: Ο Ιησούς της αποκαλύπτεται ως ο Μεσσίας και η πορεία της προς την πίστη ολοκληρώνεται. 27: Δεν ήταν σύνηθες να συνομιλεί ένας άντρας με μια άγνωστη γυναίκα σε δημόσιο χώρο, πολύ περισσότερο όταν επρόκειτο περί ενός Ιουδαίου και μιας Σαμαρείτισσας. Οι μαθητές όμως αποδέχονται τις ενέργειες του Ιησού, διότι τον εμπιστεύονται, έστω και αν δεν καταλαβαίνουν το νόημα και τη σκοπιμότητά τους. Αυτό είναι που τους διαχωρίζει ριζικά από όσους εντυπωσιάζονται από τα σημεία του, αλλά παραμένουν επιφυλακτικοί απέναντι στο πρόσωπό του. 28: Σε συμβολικό επίπεδο το ότι η γυναίκα αφήνει τη στάμνα της σημαίνει ότι ο Ιησούς, σύμφωνα με την υπόσχεσή του, της έδωσε το ζωντανό νερό και έτσι δεν διψάει πια. 34: Αντίστοιχα, το κύριο μέλημα του Ιησού δεν είναι η αισθητή τροφή, αλλά το να εκτελεί το θέλημα του Θεού-Πατέρα του, που είναι η σωτηρία του κόσμου. 35-38: Ο στίχος αναφέρεται στη χριστιανική ιεραποστολή. Κανένας

ιεραπόστολος δεν μπορεί να ολοκληρώσει μόνος του το έργο της ιεραποστολής. Ο καθένας στηρίζεται στο έργο των προηγούμενων. Η αλυσίδα αυτή φτάνει μέχρι τον ίδιο τον Ιησού Χριστό, ο οποίος δίνει εν προκειμένω έμπρακτο παράδειγμα του ιεραποστολικού έργου. 39-42: Η πίστη των Σαμαρειτών αφορμάται από ένα «σημείο» του Ιησού. Στη συνέχεια όμως η πίστη τους εξελίσσεται και αυξάνεται, καθώς πλέον πιστεύουν όχι βάσει της πληροφόρησής τους για κάποιο σημείο του Ιησού, αλλά στον ίδιο προσωπικά, έχοντας ακούσει τη διδασκαλία του. 42: Η ομολογία τους είναι από τις πιο υψηλές ομολογίες στο Ιω., καθότι αναγνωρίζουν ότι ο Ιησούς δεν είναι ένας εθνικός μεσσίας, αλλά ο σωτήρας ολόκληρου του κόσμου.

7. g.

4,43-54: Ο Ιησούς θεραπεύει εξ αποστάσεως με έναν του λόγο ένα ετοιμοθάνατο παιδί κατόπιν παρακλήσεως του πατέρα του. Ο πατέρας και όλη η οικογένειά του πιστεύουν κατόπιν τούτου στον Ιησού.

44: Πρόκειται για μια παροιμία. Η λογική της είναι ότι, εάν ένας απλός προφήτης δεν γίνεται αποδεκτός στην πατρίδα του λόγω του γεγονότος ότι οι συμπατριώτες του τον βλέπουν σαν όμοιο τους, τότε πολύ περισσότερο δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός ο ίδιος ο Μεσσίας. 45: Η υποδοχή που επιφυλάσσουν οι Γαλιλαίοι στον Ιησού δεν σημαίνει αληθινή πίστη προς το πρόσωπό του. Αντίθετα, σημαίνει, όπως και στο 2,23-25, πίστη εγκλωβισμένη στα σημεία, που βλέπει τον Ιησού σαν έναν θαυματοποιό και όχι ως τον αληθινό Μεσσία. 46: Ο εν λόγω βασιλιάς είναι ο τετράρχης της Γαλιλαίας Ηρώδης ο Αντίπας, γιος του Ηρώδη του Μεγάλου. 47: Το ότι ο γιος του αξιωματούχου είναι ετοιμοθάνατος σημαίνει ότι δεν πρόκειται για μια απλή θεραπεία, αλλά για την επαναφορά στη ζωή ενός ανθρώπου, που βρίσκεται στο κατώφλι του θανάτου, και άρα υπόκειται ήδη στην εξουσία του. 48: Ο Ιησούς στηλιτεύει την πίστη η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στα «σημεία» που επιτελεί και εγκλωβίζεται σε αυτά (πβλ. αντίθετα 20,27-31). Δεν αποκλείει ωστόσο την εξέλιξη αυτής της ανεπαρκούς πίστης σε αληθινή πίστη, πράγμα που επανειλημμένως συμβαίνει στο Ιω. 49. Η επιμονή του αξιωματούχου δείχνει ότι εμπιστεύεται τον Ιησού και πιστεύει στη ζωοποιό δύναμή του παρά την εκ πρώτης όψεως αρνητική αντίδρασή του. 50. Εξ αποστάσεως θεραπεία ενός ετοιμοθάνατου δεν μαρτυρείται στην ΠΔ. Πάντως ο αξιωματούχος πιστεύει στον λόγο του Ιησού, χωρίς να έχει δει το «σημείο», και επιστρέφει στο σπίτι του. 53. Ο πατέρας αντιλαμβάνεται ότι η σωτηρία του γιου του συνδέεται με τον λόγο του Ιησού. Η πίστη του πλέον ολοκληρώνεται. 54. Πρόκειται για το δεύτερο σημείο του Ιησού στη Γαλιλαία δεδομένου ότι στα Ιεροσόλυμα έχει ήδη επιτελέσει πολλά σημεία.

8. h.

5,1-18: Ο Ιησούς βρίσκεται και πάλι στα Ιεροσόλυμα, όπου θεραπεύει με έναν του λόγο έναν παράλυτο. Η θεραπεία γίνεται εν ημέρα Σαββάτου προκαλώντας την οξεία αντίδραση των Ιουδαίων όχι μόνο στο θαύμα καθεαυτό, αλλά και στην ερμηνεία του από τον Ιησού.

2: Η προβατική πύλη βρισκόταν στο βόρειο τείχος των Ιεροσολύμων κοντά στον Ναό. Από αυτήν περνούσαν τα ζώα που κατευθύνονταν προς τον Ναό για τις θυσίες./ Βηθεσδά σημαίνει στα εβραϊκά «σπίτι του ελέους». 3: Επρόκειτο για δύο δεξαμενές σε περίπου παραλληλόγραμμο σχήμα, οι οποίες είχαν γύρω τους τέσσερις στοές, ενώ μια πέμπτη στοά περνούσε ανάμεσά τους. Τροφοδοτούνταν κυρίως από το νερό της βροχής. 4: Ο στίχος

αυτός αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη (γλώσσα) στο αρχικό κείμενο του ευαγγελίου σε μια προσπάθεια να ερμηνευθεί ο στ. 7. 5: Τα τριάντα οκτώ χρόνια της ασθένειας του παραλύτου δείχνουν την απέλπιδα κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Σε συμβολικό επίπεδο ίσως παραπέμπουν στην επί 38 έτη περιπλάνηση του Ισραήλ στην έρημο μέχρι την είσοδό του στη γη της επαγγελίας (βλ. Δευτ. 2,14). 7: Το δράμα του παραλύτου δεν περιορίζεται στην ασθένειά του, αλλά και στην κοινωνική του απομόνωση. 9-10: Σύμφωνα με τη ραββινική παράδοση κατά την ημέρα του Σαββάτου απαγορεύονται στους Εβραίους οι μεταφορές αντικειμένων έξω από τις κατοικίες τους. Ο πρώην παράλυτος παραβιάζει αυτήν την εντολή, καθώς μεταφέρει το κρεβάτι του έξω από την κατοικία του, που είναι οι στοές της κολυμβήθρας της Βηθεσδά. 14. Η παρουσία του θεραπευθέντος στον Ναό δείχνει την εκ μέρους του διάθεση ευγνωμοσύνης προς τον Θεό για την απρόσμενη θεραπεία του. Το μόνο χειρότερο που μπορεί να συμβεί στον θεραπευθέντα, εφόσον συνεχίσει να αμαρτάνει, είναι η απώλεια της αιώνιας ζωής. Η αμαρτία στο Ιω. συνίσταται πρωτίστως στην απιστία απέναντι στον Ιησού. 15. Ο πρώην παράλυτος ακολουθεί τη συμβουλή του Ιησού να μην αμαρτήσει: Δεν προδίδει, αλλά ομολογεί την πίστη του στον Ιησού, αφού δεν αναφέρεται στην εκ μέρους του Ιησού υποτιθέμενη παράβαση της αργίας του Σαββάτου, αλλά στη θαυματουργική θεραπεία του από αυτόν. 16: Σύμφωνα με τον μωσαϊκό νόμο η παράβαση της αργίας του Σαββάτου τιμωρείται με θάνατο (Εξ. 31,15). 17: Ο Ιησούς αναφέρεται στον Θεό ως στον προσωπικό του πατέρα, πράγμα το οποίο είναι αδιανόητο για τους Ιουδαίους, που έχουν την αυτοσυνειδησία μιας συλλογικής και όχι μιας εξατομικευμένης υιότητας απέναντι στον Θεό. Επιπλέον ο Ιησούς παρουσιάζει τα έργα του ως ευρισκόμενα στο ίδιο επίπεδο με τα έργα του Θεού, δηλαδή ως έργα που παρέχουν τη ζωή. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Ιησούς εξισώνει τον εαυτό του με τον Θεό. 18: Αυτό το αντιλαμβάνονται σωστά οι Ιουδαίοι, οι οποίοι μετά το παράπτωμα της παράβασης της αργίας του Σαββάτου καταλογίζουν στον Ιησού και το παράπτωμα της βλασφημίας, η οποία επίσης τιμωρείται σύμφωνα με τον μωσαϊκό νόμο με θάνατο (Λευ. 24,14-16.23).

9. i.

5,19-47: Ο Ιησούς αποδεικνύει σε μια μακρά ομιλία του ότι όντως είναι ο μονογενής Υιός του Θεού επικαλούμενος τις μαρτυρίες του Ιωάννη του Βαπτιστή, των σημείων που επιτελεί και της Γραφής. Παράλληλα φέγει τους Ιουδαίους για το ότι εθελοτυφλούν αρνούμενοι να πιστέψουν σ' αυτόν.

19-21: Η εικόνα στο υπόβαθρο αυτών των στίχων είναι αυτή ενός γιου που εκπαιδεύεται από τον πατέρα του, ώστε να ακολουθήσει το επάγγελμά του. Εν προκειμένω το έργο του Θεού-Πατέρα είναι η ζωοποίηση του κόσμου και αυτό ακριβώς πραγματοποιεί ο Ιησούς ως Υιός του Θεού με τη δράση του. 22: Στο Ιω. ο Υιός κρίνει τους ανθρώπους όχι μέσω κάποιου δικαστηρίου, αλλά απλώς και μόνο με την παρουσία του: όποιος δεν πιστεύει σ' αυτόν κρίνεται και καταδικάζεται, ενώ αντίθετα όποιος πιστεύει προσπερνάει την κρίση και λαμβάνει απευθείας την αιώνια ζωή (βλ. 5,24). 23: Ο αγγελιαφόρος εκπροσωπούσε πλήρως τον εντολέα του. Ο τρόπος συμπεριφοράς απέναντί του σήμαινε αντίστοιχη συμπεριφορά και προς αυτόν που τον έχει αποστείλει. Πολύ περισσότερο ισχύει αυτό, όταν ο αποστολέας είναι ο πατέρας και ο αγγελιαφόρος ο γιος. 24: Βλ. σχόλιο στο 5,22. 25: Αναφέρεται συμβολικά στη ζωοποίηση των πνευματικά νεκρών και πεπτωκότων στην αμαρτία ανθρώπων μέσω της πίστης στον λόγο του Υιού του Θεού. 27: Ένα από τα χαρακτηριστικά της μορφής «ως Υιού του Ανθρώπου» στο Δαν. 7, είναι η εξουσία που του παραχωρεί ο Θεός να κρίνει όλους τους

ανθρώπους (πβλ. και Μτ. 16,27· 19,28). 28-29: Εδώ εννοείται η τελική ανάσταση των νεκρών. 30: Ο κατεξοχήν δίκαιος κριτής είναι ο Θεός. Εφόσον ο Υιός του Θεού αποφασίζει σύμφωνα με το θέλημα του Θεού-Πατέρα του, είναι και αυτός δίκαιος όπως ακριβώς ο Θεός. 31: Κατά τον ιουδαϊκό νόμο απαιτείτο μαρτυρία από αντικειμενικούς μάρτυρες, όταν επρόκειτο να κριθεί σε δικαστήριο η αξιοπιστία προσωπικών ισχυρισμών (πβλ. 8,13). 32: Τα έργα που πραγματοποιεί ο Ιησούς αποτελούν τη μαρτυρία του Θεού γι' αυτόν (βλ. 5,36). Επιπλέον μαρτυρία για τον Ιησού αποτελεί και η φωνή του Θεού-Πατέρα στο 12,28. Τέλος, ο Θεός εμπνέει τον Ιωάννη και τον Μωυσή, ώστε να δώσουν μαρτυρία για τον Ιησού (βλ. 5,33-35.39-40.45-47). 34-35: Σε σχέση με τον Ιησού - το φως του κόσμου - ο Ιωάννης είναι ένας απλός άνθρωπος, ένα λυχνάρι (βλ. 1,9· 3,19· 8,12· 9,5). Οι Ιουδαίοι ωστόσο αρκούνται στο ελάχιστο φως του Ιωάννη και δεν στρέφονται προς το αληθινό φως που είναι ο Ιησούς. 36: Μόνον ο Υιός του Θεού θα μπορούσε να κάνει τα σημεία που πραγματοποιεί ο Ιησούς στο Ιω. Αυτή η λογική σκέψη θα έπρεπε να αρκεί, ώστε οι Ιουδαίοι να πιστέψουν στο πρόσωπό του. 37: Ο μόνος που έχει ακούσει τη φωνή του Θεού-Πατέρα και τον έχει δει είναι ο Υιός (βλ. 1,18). 39: Οι Γραφές δεν μπορούν να οδηγήσουν στην αιώνια ζωή, παρά μόνο στην πίστη προς τον Υιό του Θεού, τον Ιησού Χριστό. 41: Αυτό φαίνεται π.χ. από το ότι μετά την προηγηθείσα θεραπεία του παραλύτου ο Ιησούς αποχωρεί από το προσκήνιο και δεν αποκαλύπτει στον θεραπευθέντα παράλυτο ούτε καν το όνομά του (βλ. 5,13). 43: Είναι τόσο βαθιά η πώρωση των Ιουδαίων, ώστε να μη δέχονται αυτόν που τους μεταφέρει αυθεντικά το θέλημα του Θεού, αλλά μόνο κάποιον που θα μιλήσει με καθαρά ανθρώπινους λόγους. 44: Ουσιαστικά είναι αποκομμένοι από τον Θεό και ενδιαφέρονται μόνο να έχουν καλές σχέσεις με τους ομοίους τους. 46: Όλος ο νόμος του Μωυσή μαρτυρεί για τον Ιησού Χριστό, τον Υιό του Θεού. Όποιος δεν αναγνωρίζει το γεγονός αυτό, δεν πιστεύει στο περιεχόμενο του νόμου και βέβαια δεν μπορεί και να τον επικαλείται (πβλ. 5,10.16.18).

10. j.

6,1-15: Ενώ πλησιάζει το Πάσχα ο Ιησούς πολλαπλασιάζει πέντε άρτους και δύο ψάρια, ώστε να χορτάσει ένα τεράστιο πλήθος. Ο Ιησούς αποχωρεί, την ώρα που το πλήθος ετοιμάζεται να τον ανακηρύξει βασιλιά του.

1: Η Τιβεριάδα ήταν πόλη στη δυτική όχθη της λίμνης της Γαλιλαίας, κτισμένη από τον Ηρώδη Αντίπα ως πρωτεύουσα της επικράτειάς του και ονομασθείσα έτσι προς τιμήν του αυτοκράτορα Τιβερίου. Η λίμνη επονομαζόταν λόγω της πόλης αυτής και Τιβεριάδα. 2-4: Η αναφορά των σημείων του Ιησού, του πλήθους που τον ακολουθεί στην ερημιά, του λόφου (που στο αρχαίο κείμενο ονομάζεται «ὄρος», δηλαδή βουνό) και της χρονικής εγγύτητας της εορτής του Πάσχα δημιουργούν ατμόσφαιρα που θυμίζει έντονα την Έξοδο των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο και την περιπλάνησή τους μέσα στην έρημο υπό την καθοδήγηση του Μωυσή. Ο Ιησούς με τον πολλαπλασιασμό των άρτων και των ψαριών θα αποδείξει ότι είναι ασύγκριτα ανώτερος από τον Μωυσή (βλ. 6,30-33), αν και το πλήθος θα τον θεωρήσει απλώς προφήτη εφάμιλλο του Μωυσή (βλ. 6,14). 9: Κρίθινο ήταν το αλεύρι των φτωχών. Κρίθινους άρτους πολλαπλασίασε και ο προφήτης Ελισσαίος (Δ΄ Βασ. 4,42-44), αλλά σε ασύγκριτα μικρότερη ποσότητα από ό,τι ο Ιησούς. 10: Η πληροφορία σχετικά με το «πολύ χορτάρι» παραπέμπει έμμεσα στην εικόνα του Θεού ως ποιμένα του Ισραήλ (Ψ. 22,1· 27,9· 36,3· 47,15· 77,71· 79,2), αλλά και στην εικόνα του Ιησού ως του καλού ποιμένος (κεφ. 10)./ Μαζί με τις γυναίκες και τα παιδιά γίνεται λόγος για ένα πλήθος πολύ μεγαλύτερο των 5.000. 14: Πρόκειται για τον αναμενόμενο μωσαϊκό προφήτη κατά το Δευτ. 18,15.18 (βλ. σχετικό

σχόλιο στο 1,19). 15: Πβλ. 18,36, όπου ο Ιησούς λέει στον Πιλάτο ότι η βασιλεία του δεν είναι από αυτόν τον κόσμο.

11. k.

6,16-21: Όταν νυχτώνει, οι μαθητές επιβιβάζονται σε ένα πλοιάριο και πλέουν προς την αντίπερα όχθη της λίμνης. Εν μέσω μιας θύελλας εμφανίζεται ο Ιησούς να περπατάει πάνω στα κύματα και μεταφέρει αυτοστιγμεί το πλοίο στον προορισμό του.

17: Το σχόλιο υπονοεί σε συμβολικό επίπεδο σύνδεση της παρουσίας του Ιησού με το φως και της απουσίας του με το σκοτάδι (πβλ. 8,12). 19: Οι μαθητές βρίσκονταν περίπου στη μέση της διαδρομής./ Το περπάτημα του Ιησού στο παραγμένο νερό δείχνει τη θεϊκή εξουσία του πάνω στα στοιχεία της φύσης (πβλ. Ιωβ 9,8). 20: Η φράση του Ιησού «εγώ είμαι» παραπέμπει στο όνομα «Γιαχβέ» του Θεού στην ΠΔ, το οποίο έχει αυτήν ακριβώς τη σημασία (πβλ. Έξ. 3,14). Με αυτήν τη σημασία χρησιμοποιείται η ίδια φράση και στο Ιω. 18,5-6.

12. l.

6,22-59: Ο Ιησούς παρουσιάζει τον εαυτό του ως τον αληθινό άρτο που προέρχεται από τον ουρανό και χαρίζει στον κόσμο τη ζωή. Η παράσταση του άρτου συνδέεται με τον άρτο της Ευχαριστίας, δηλαδή το σώμα του Ιησού, ο οποίος θα πεθάνει για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων (πβλ. 1,29).

27: Η χρήση του τίτλου «Υιός του Ανθρώπου» για τον Ιησού Χριστό συνδέει την εκ μέρους του δωρεά της αιώνιας ζωής με τη σάρκωσή του, χωρίς την οποία η δωρεά αυτή θα ήταν αδύνατη. 28: Πρόκειται για παρανόηση. Ενώ ο Ιησούς μιλάει για το έργο της ζωοποίησης, οι Ιουδαίοι νομίζουν ότι αναφέρεται στην ηθικού τύπου εκτέλεση των εντολών του Θεού. 29: Η απάντηση του Ιησού δείχνει ότι το κατεξοχήν θεάρεστο έργο που έχουν να κάνουν οι άνθρωποι είναι να πιστέψουν σε αυτόν που έστειλε ο Θεός για τη σωτηρία του κόσμου. 30: Το αίτημα των Ιουδαίων για τέλεση σημείου εκ μέρους του Ιησού δείχνει τη βαθύτατη απιστία και πώρωσή τους, αφού έχει μεσολαβήσει μόλις μία ημέρα από τον πολλαπλασιασμό των άρτων και των ιχθύων, αλλά και η ανεξήγητη γι' αυτούς μετάβαση του Ιησού στην αντίπερα όχθη της λίμνης (βλ. 6,25). 32: Ο Ιησούς διορθώνει την αντίληψη των Ιουδαίων ότι ο Μωυσής έδωσε το μάννα στους προγόνους τους και τονίζει ότι αληθινά σημαντικό είναι το ψωμί που χαρίζει σε όποιον το τρώει όχι την πρόσκαιρη, αλλά την αιώνια ζωή (βλ. και 6,49-50). Αυτό το ψωμί αποτελεί εικόνα για τον ίδιο τον Ιησού, η οποία πραγματώνεται κατά την τέλεση της χριστιανικής Ευχαριστίας. 37: Η πίστη και η σωτηρία των πιστευόντων οφείλονται στον Θεό-Πατέρα, με την έννοια ότι όλα τα αγαθά προέρχονται από τον Θεό και ανάγονται σ' αυτόν. Από την άλλη πλευρά ωστόσο οι άνθρωποι δεν παύουν να διατηρούν την ευθύνη για την πίστη ή την απιστία τους (βλ. π.χ. 5,40). 40: Στο Ιω. η αιώνια ζωή αποτελεί δωρεά του παρόντος και όχι του μέλλοντος, και προϋποθέτει την πίστη στον Ιησού Χριστό ως τον Υιό του Θεού. Η ανάσταση των νεκρών, που οφείλεται στον Ιησού, αποτελεί την τελική επιβεβαίωση αυτής της δωρεάς. 45: Η μαρτυρία του Πατέρα για τον Υιό δίνεται μέσω της μαρτυρίας του Ιωάννη του Βαπτιστή, των έργων του Ιησού και της Γραφής (βλ. 5,31-47). 46: Ο Θεός-Πατήρ είναι εντελώς απροσπέλαστος από τους ανθρώπους. Μέσω των θεοφανειών της ΠΔ αποκαλύπτεται ο προαιώνιος Υιός και Λόγος του Θεού (πβλ. 1,18· 12,41). 50: Ο

στίχος δεν αναφέρεται στον σωματικό, αλλά στον αιώνιο θάνατο (πβλ. 11,26). 51: Η αιώνια ζωή παρέχεται ως δωρεά σε όσους πιστεύουν και μετέχουν στην Ευχαριστία. Το Ιω. δεν περιλαμβάνει τη διήγηση της παράδοσης της Ευχαριστίας (πβλ. Μτ. 26,26-29· Μκ. 14,22-25· Λκ. 22,15-20). Αντ' αυτής ο τέταρτος ευαγγελιστής αναπτύσσει στο κεφ. 6 θεολογικά το νόημα της Ευχαριστίας ως μετοχής στον ζωοποιό θάνατο του Ιησού. 53: Και στο σημείο αυτό ο χριστολογικός τίτλος «Υιός του Ανθρώπου» χρησιμοποιείται για να δηλώσει την ενανθρώπιση του Λόγου, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη της Ευχαριστίας (βλ. 1,14). 53: Η φράση αυτή λέγεται σε αντιδιαστολή όχι μόνο προς τη μανναδοσία (Εξ. 16,4), αλλά και προς την τροφή που χορήγησε ο ίδιος ο Ιησούς στους Ιουδαίους την προηγούμενη μέρα διά του θαύματος του πολλαπλασιασμού των άρτων και των ιχθύων (6,1-14). 57: Η ύπαρξη του Υιού δεν είναι αυτόνομη, αλλά συνδεδεμένη αδιάρρηκτα με την ύπαρξη του Θεού-Πατέρα (πβλ. 1,1.18).

13. m.

6,60-71: Πολλοί από τους μαθητές του Ιησού σκανδαλίζονται και απομακρύνονται από αυτόν. Οι δώδεκα ωστόσο παραμένουν κοντά του και διά στόματος του Πέτρου ομολογούν την πίστη τους σε αυτόν. Ανάμεσά τους βρίσκεται και ο Ιούδας, στον οποίο ο Ιησούς αναφέρεται ως «διάβολο».

62: Εννοεί τον ουρανό, ο οποίος στη βιβλική σκέψη είναι ο τόπος της κατοικίας του Θεού. Ο Ιησούς εκτός από άνθρωπος είναι και ο ενανθρωπήσας Υιός του Θεού, που η κατοικία του βρίσκεται στον ουρανό (πβλ. 1,18). 63-64: Υπάρχουν κάποιοι μαθητές, οι οποίοι δεν πιστεύουν αληθινά στον Ιησού. Αυτοί περιμένουν να ακούσουν «ανθρώπινα λόγια», όπως ακριβώς οι Ιουδαίοι περιμένουν να τους χορτάσει ο Ιησούς με αισθητό ψωμί (6,34). Όμως τα λόγια του Ιησού είναι πνευματικά και χαρίζουν την αιώνια ζωή. Καθώς οι συγκεκριμένοι μαθητές είναι εγκλωβισμένοι στον αισθητό κόσμο, δεν μπορούν να κατανοήσουν και πολύ περισσότερο να εμπιστευτούν τον Ιησού και να πιστέψουν στα λόγια του. 65: Ο Θεός-Πατέρας δίνει τη δύναμη στους ανθρώπους που έχουν θετική προδιάθεση να πιστέψουν στον Ιησού. Αντίθετα, όσοι προτιμούν να παραμείνουν μακριά του δεν λαμβάνουν αυτήν τη δύναμη. 67: Πλέον μόνον οι δώδεκα παραμένουν κοντά στον Ιησού (βλ. και 20,24). 68-69: Ο Σίμων Πέτρος εκφράζει εκ μέρους και των υπόλοιπων έντεκα μαθητών την πεποίθηση ότι τα λόγια του Ιησού οδηγούν στην αιώνια ζωή και ότι ο ίδιος είναι ο Μεσσίας. 70-71: Εξαίρεση αποτελεί ο Ιούδας ο Ισκαριώτης (βλ. σχόλιο στο Μτ. 10,4), τον οποίο ο Ιησούς, χωρίς να τον κατονομάσει, τον χαρακτηρίζει «διάβολο», διότι η προδοσία του αποτελεί σατανικό έργο (13,2.27).

14. n.

7,1-9: Καθώς πλησιάζει η εορτή της Σκηνοπηγίας, οι απιστούντες αδελφοί του Ιησού τον προτρέπουν να μεταβεί στην Ιουδαία, για να αποδείξει ποιος πραγματικά είναι. Ο Ιησούς όμως αρνείται, διότι ακόμη δεν έχει έρθει η ώρα του.

3-5: Οι αδελφοί του Ιησού, μην πιστεύοντας στον ίδιο και στα θαύματά του, τον προτρέπουν να μεταβεί στην Ιουδαία, προσδοκώντας ότι θα αποτύχει να εντυπωσιάσει το πλήθος που θα έχει συγκεντρωθεί στα Ιεροσόλυμα για τον εορτασμό της Σκηνοπηγίας. 6-8: Η «ώρα» του

Ιησού στο Ιω. είναι η ώρα του δοξασμού του, και κατεχοχήν η ώρα του σταυρικού θανάτου και της αναστάσεώς του (πβλ. 2,4.11). Το να μεταβεί στην Ιουδαία, ενώ οι Ιουδαίοι επιδιώκουν να τον θανατώσουν (βλ. 5,16.18· 7,1), θα επέσπευδε τον θάνατό του, η ώρα του οποίου δεν έχει ακόμη φτάσει.

7,10-24: Ο Ιησούς μεταβαίνει κρυφά στα Ιεροσόλυμα. Στο μέσον της εορτής ο Ιησούς εμφανίζεται και διδάσκει ελέγχοντας τους Ιουδαίους για την απιστία τους και για την πρόθεσή τους να τον φονεύσουν, παρά τη μαρτυρία των Γραφών και τη θαυματουργική θεραπεία του παραλύτου.

10: Ο Ιησούς μεταβαίνει στα Ιεροσόλυμα κρυφά, ώστε να μην προκαλέσει τους Ιουδαίους που τον υποβλέπουν, και εμφανίζεται μόνον, όταν ο ίδιος το επιλέγει. Κατ' αυτόν τον τρόπο διατηρεί την απόλυτη πρωτοβουλία των κινήσεων. Κριτήριο για τη μετάβασή του στα Ιεροσόλυμα δεν είναι το να προβάλλει τον εαυτό του εντυπωσιάζοντας με τα θαύματά του (όπως νομίζουν οι αδελφοί του), αλλά το να οδηγήσει τους ανθρώπους στην πίστη και συνακόλουθα στην αιώνια ζωή. 11-12: Παρά την απουσία του ο Ιησούς βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όντας «αντιλεγόμενο σημείο» (πβλ. Λκ. 2,34). 15: Οι Ιουδαίοι παραδέχονται ακούσια ότι, αφού η διδασκαλία του Ιησού δεν οφείλεται στη μόρφωσή του, δεν μπορεί παρά να προέρχεται από τον Θεό. 17-18: Προϋπόθεση ώστε να πιστέψει κάποιος στα λόγια του Ιησού είναι η προθυμία του να τηρεί το θέλημα του Θεού. Επειδή ένας τέτοιος άνθρωπος είναι «αληθινός», με την έννοια ότι δεν υπηρετεί τον εαυτό του, αλλά τον Θεό, μπορεί να καταλάβει ότι και ο Ιησούς αντίστοιχα δεν επιδιώκει την προβολή του εαυτού του, αλλά τη δόξα του Θεού. 19: Ο Ιησούς αναφέρεται εδώ στην εντολή του Δεκαλόγου «ού φονεύσεις!» (Εξ. 20,14· πβλ. Ιω. 8,44), την οποία οι Ιουδαίοι πρόκειται να παραβιάσουν, καθώς σχεδιάζουν να τον θανατώσουν. 20: «Είσαι δαιμονισμένος»: με την έννοια αυτού που υπό την επίδραση δαιμονίων έχει χάσει τα λογικά του (πβλ. 10,20). 21: Το θαύμα στο οποίο αναφέρεται ο Ιησούς είναι η θεραπεία του παραλύτου (5,1-18). 22: Εδώ συνδυάζονται τα χωρία Γεν. 17,9-14 και Λευ. 12,3. Επειδή η περιτομή ίσχυε ήδη πριν από την εντολή της αργίας του Σαββάτου, για τον λόγο αυτόν οι Ιουδαίοι τηρούν το τυπικό της περιτομής κατά την όγδοη ημέρα από τη γέννηση ενός βρέφους, ακόμη και αν η μέρα αυτή είναι Σάββατο. Αντίστοιχα, η δημιουργία του κόσμου μέσω του Λόγου του Θεού προηγείται χρονικά της εντολής του Σαββάτου (βλ. 1,2), και επομένως είναι και αξιολογικά ανώτερή της. Κατά συνέπεια, ακόμη και σύμφωνα με τον μωσαϊκό νόμο, η αναδημιουργία των νεκρών μελών του παραλύτου δεν προσκρούει στην εντολή της αργίας του Σαββάτου.

7,25-30: Παρουσιάζεται διχογνωμία στο πλήθος σχετικά με το αν ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας. Ο ίδιος διακηρύσσει ότι τον απέστειλε ο Θεός, τον οποίο μόνος ο ίδιος γνωρίζει. Ενώ άλλοι επιχειρούν να τον συλλάβουν ως βλάσφημο, άλλοι πιστεύουν σ' αυτόν λόγω των θαυμάτων του.

25-26: Εδώ επιβεβαιώνεται από αντικειμενικούς μάρτυρες ότι ο Ιησούς δεν είναι τρελλός (βλ. 7,20), αλλά ότι όντως κάποιος, και κυρίως οι άρχοντες επιζητούν τη θανάτωσή του. 27: Εκτός από τη γνωστή αντίληψη ότι ο Μεσσίας ως απόγονος του Δαβίδ θα καταγόταν από τη Βηθλεέμ (πβλ. Μιχ. 5,1· Μτ. 2,6), υπήρχε παράλληλα στους Ιουδαίους της εποχής και η αντίληψη ότι η καταγωγή του θα ήταν άγνωστη (πβλ. 6,42). 28-29: Οι Ιουδαίοι είπαν μόλις, χωρίς να το καταλάβουν, την αλήθεια για τον Ιησού, διότι όντως η ουράνια καταγωγή του

τους είναι άγνωστη. 31: Οι συγκεκριμένοι Ιουδαίοι ομολογούν ότι τα θαύματα που πραγματοποιεί ο Ιησούς οδηγούν σε μια μορφή πίστης προς το πρόσωπό του (πβλ. 3,2). Ωστόσο στο Ιω. η πίστη αυτή αποτελεί μόνο το αρχικό στάδιο της αληθινής πίστης, η οποία προϋποθέτει πέραν αυτού πλήρη αποδοχή των λόγων του Ιησού και απόλυτη εμπιστοσύνη στο πρόσωπό του.

7,32-36: Το Μέγα Συνέδριο επιχειρεί τη σύλληψη του Ιησού. Ο Ιησούς προλέγει το πάθος και την «ύψωσή» του στον Πατέρα του. Οι Ιουδαίοι νομίζουν ότι αναφέρεται σε κάποιο ταξίδι του εκτός Παλαιστίνης.

32: Πρόκειται για τη φρουρά του Ναού, η οποία ελεγχόταν από το Μέγα Συνέδριο αποτελούμενο από αρχιερείς και Φαρισαίους. 33: Μέσω του θανάτου του ο Ιησούς θα επιστρέψει στον Πατέρα του (πβλ. 17,5). 34: Το σώμα του Ιησού δεν θα βρεθεί στον κενό τάφο, διότι μετά την ανάσταση βρίσκεται στον ουρανό, εκεί όπου κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει (πβλ. 3,13). 35: Η χονδροειδής αυτή παρανόηση των λόγων του Ιησού κρύβει μια αλήθεια: αν και ο ίδιος ο Ιησούς δεν θα πορευθεί στη διασπορά, η διδασκαλία του θα εξαπλωθεί σε ολόκληρη τη διασπορά μέσω της χριστιανικής ιεραποστολής (πβλ. 4,35-38). 36: Το ερώτημα των Ιουδαίων φανερώνει την παντελή εκ μέρους τους έλλειψη κατανόησης του Ιησού.

7,37-39: Ο Ιησούς μιλάει για την ανεξάντλητη αφθονία της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος, η οποία θα δοθεί μετά την ανάσταση.

37: Η κορύφωση της εορτής συμπίπτει με την κορύφωση της διδασκαλίας του Ιησού, η οποία θυμίζει στο σημείο αυτό τον διάλογό του με τη Σαμαρείτιδα (4,10-15). 38: Δεν είναι σαφές σε ποιο βιβλικό χωρίο αναφέρεται η συγκεκριμένη φράση του Ιησού./ Το νερό αποτελεί είδος πρώτης ανάγκης για την επιβίωση των ανθρώπων στην άnuδρη Παλαιστίνη. Η αφθονία του νερού που υπόσχεται ο Ιησούς για όποιον πιστεύσει στον ίδιο συμβολίζει εν προκειμένω το Άγιο Πνεύμα, το οποίο θα αναβλύζει σε τεράστιες ποσότητες και σε ανυπέβλητη ποιότητα μέσα από την ύπαρξη του κάθε πιστού, ώστε να μπορούν να το γευτούν και να ξεδιψάσουν πνευματικά και όσοι ακόμη δεν έχουν προσχωρήσει στην πίστη. 39: Προϋπόθεση για την έλευση του Αγίου Πνεύματος αποτελεί ο θάνατος, η ανάσταση και η ύψωση του Ιησού στον Πατέρα του (βλ. 16,7).

7,40-44: Ο λαός ερμηνεύει το πρόσωπο του Ιησού βάσει των διαφόρων εσχατολογικών προσδοκιών της εποχής. Το πλήθος διχάζεται, χωρίς να καταλήγει σε οριστικό συμπέρασμα. Η απόπειρα σύλληψης του Ιησού αποτυγχάνει.

40: Πρόκειται για την αναμονή του μωσαϊκού προφήτη (βλ. Δευτ. 18,15.18 και Ιω. 1,21· 6,14). 41-42: Εδώ απηχείται η αντίληψη ότι ο Μεσσίας ως απόγονος του Δαβίδ πρέπει να κατάγεται από τη Βηθλεέμ της Ιουδαίας και όχι από τη Γαλιλαία (πβλ. 1,46). 44: Είναι αδύνατον να συλληφθεί ο Ιησούς προτού να έρθει η ώρα του Πάθους (πβλ. 7,30· 18,4-8).

7,45-53: Η φρουρά του Ναού, που είχε σταλεί να συλλάβει τον Ιησού, επιστρέφει άπρακτη. Ο Νικόδημος τον υπερασπίζεται, όμως τα υπόλοιπα μέλη του Μεγάλου Συνεδρίου εμμένουν στην καταδικαστική στάση τους.

46: Η οπλισμένη φρουρά είναι ανήμπορη να συλλάβει τον άοπλο Ιησού εξαιτίας της δύναμης του λόγου του. 49: Στην πραγματικότητα όποιος ξέρει τον νόμο του Μωυσή θα έπρεπε να πιστέψει στον Ιησού, αφού ο Μωυσής γράφει γι' αυτόν (5,46). Έτσι αποδεικνύεται ότι καταραμένος δεν είναι ο όχλος, που δεν γνωρίζει τον νόμο του Μωυσή, αλλά πρωτίστως οι πνευματικοί ηγέτες του, οι οποίοι, αν και γνωρίζουν τον νόμο, αδυνατούν να διακρίνουν σε αυτόν τη μαρτυρία του Θεού για τον σαρκωθέντα Υιό του. 51: Ο Νικόδημος αποφεύγει να λάβει σαφώς θέση υπέρ του Ιησού, επικαλείται όμως το νομικό δικαίωμα που έχει κάθε κατηγορούμενος να υπερασπιστεί τον εαυτό του προτού να καταδικαστεί (βλ. Δευτ. 1,16-17-19,18). 52: Η επιφυλακτική στάση του Νικοδήμου εξηγείται από την εχθρότητα με την οποία αντιμετωπίζεται η θεμελιωμένη νομικά θέση του: Οι συνάδελφοί του τον ειρωνεύονται ρωτώντας τον αν κατάγεται και αυτός από τη Γαλιλαία, κάτι που για την άρχουσα ιουδαϊκή τάξη εθεωρείτο άκρως υποτιμητικό./ Το επιχείρημα που χρησιμοποιείται κατά του Ιησού, ότι κανένας προφήτης δεν προέρχεται από τη Γαλιλαία δεν τεκμηριώνεται από την Αγία Γραφή (βλ. π.χ. Δ' Βασ. 14,25). Εκτός αυτού ο Ιησούς δεν είναι προφήτης, αλλά ο ίδιος ο Υιός και Λόγος του Θεού, και επομένως σημασία δεν έχει η επίγεια, αλλά η ουράνια προέλευσή του από τον Θεό-Πατέρα.

15. ο.

8,1-11: Οι Ιουδαίοι οδηγούν στον Ιησού μια γυναίκα που μοίχευσε με το ερώτημα αν πρέπει να τη λιθοβολήσουν. Ο Ιησούς προτείνει να αρχίσει τον λιθοβολισμό της ο μεταξύ αυτών αναμάρτητος. Οι Ιουδαίοι αποχωρούν από το προσκήνιο και ο Ιησούς συγχωρεί τη γυναίκα υποδεικνύοντάς της να μην αμαρτάνει πια.

1: Η μοιχεία απαγορευόταν από τον δεκάλογο και τιμωρούνταν με θάνατο διά λιθοβολισμού (βλ. Εξ. 20,13· Λευ. 20,10). 6: Η παγίδα συνίσταται στο να φανεί ο Ιησούς είτε ότι παραβιάζει τον μωσαϊκό νόμο, εφόσον θα έλεγε να μη θανατωθεί η γυναίκα, είτε ότι παραβιάζει τον ρωμαϊκό νόμο, ο οποίος απαγόρευε στους Ιουδαίους να εφαρμόζουν τη θανατική ποινή, εφόσον θα έλεγε να θανατωθεί. 11: Η μη καταδίκη της γυναίκας εκ μέρους του Ιησού δείχνει στην πράξη ότι ο Ιησούς δεν ήλθε στον κόσμο για να τον κρίνει, αλλά για να τον σώσει (Ιω. 3,17· 12,47)./ Η προτροπή του Ιησού προς τη γυναίκα να μην αμαρτάνει πια αποτελεί επανάληψη της αντίστοιχης προτροπής του προς τον θεραπευθέντα παράλυτο (5,14).

8,12-20: Ο Ιησούς αυτοχαρακτηρίζεται ως «το φως του κόσμου». Οι Φαρισαίοι αμφισβητούν την εγκυρότητα της μαρτυρίας του Ιησού για τον εαυτό του. Ο Ιησούς τους απαντάει ότι η μαρτυρία του είναι έγκυρη, διότι και ο Πατέρας του μαρτυρεί γι' αυτόν.

12: Η αναφορά στο φως του κόσμου ενδέχεται να αποτελεί υπαινιγμό στο έθιμο του νυκτερινού φωτισμού της αυλής του ναού κατά την εορτή της σκηνοπηγίας. Ήδη στον πρόλογο του ευαγγελίου γίνεται λόγος για τον Ιησού ως το «αληθινό φως» (1,9). Το αληθινό φως του κόσμου δεν είναι ο ήλιος ή και τα υπόλοιπα ουράνια σώματα, αλλά ο Ιησούς Χριστός, ο οποίος παρέχει την αιώνια ζωή σώζοντας τους ανθρώπους από το σκοτάδι της έλλειψης κοινωνίας με τον Θεό (πβλ. 1,4-5). 13: Ο Ιησούς έχει ήδη δώσει απάντηση στην κατηγορία αυτήν των Φαρισαίων επικαλούμενος επιπλέον τη μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή, του Θεού-Πατέρα, των έργων του και της Γραφής (5,31-47). 14: Η αξιοπιστία της μαρτυρίας του ενανθρωπήσαντος Λόγου δεν μπορεί να κριθεί από ανθρώπους οι οποίοι είναι

εγκλωβισμένοι στα επίγεια πράγματα. 15: Για άλλη μία φορά τονίζεται στο Ιω. ότι ο Ιησούς δεν ήλθε στον κόσμο, για να τον κρίνει, αλλά για να τον σώσει (βλ. 3,17). 17: Η έκφραση «στον νόμο σας» δείχνει ότι ο Ιησούς ως αληθινός Θεός βρίσκεται υπεράνω του νόμου, αλλά και ότι ο μωσαϊκός νόμος δεν έχει πλέον ισχύ στην νέα εποχή της χάριτος και της αλήθειας (πβλ. 1,17). 19: Μόνον όποιος γνωρίζει τον Ιησού γνωρίζει και τον Θεό-Πατέρα, ο οποίος διαφορετικά είναι παντελώς απροσπέλαστος από τους ανθρώπους (πβλ. 14,8-10).

8,21-30: Ο Ιησούς αναφέρεται στην αναχώρησή του από τον κόσμο μέσω του θανάτου και της αναστάσεώς του. Μετά την «ύψωση» του θα δοθεί εκ νέου η ευκαιρία στους Ιουδαίους να καταλάβουν την πραγματική του ταυτότητα.

21: Η βασική αμαρτία των Ιουδαίων συνίσταται στο ότι αρνούνται να πιστεύσουν στον Ιησού. 22: Η αυτοκτονία εθεωρείτο ασυγχώρητο αμάρτημα. Είναι τραγικά ειρωνικό το ότι οι Ιουδαίοι νομίζουν πως ο ζωοδότης Ιησούς (πβλ. 1,2) θα αυτοκτονήσει, ενώ στην πραγματικότητα οι ίδιοι αυτοκτονούν πνευματικά μην πιστεύοντας και παραμένοντας έτσι μακριά από την αιώνια ζωή. 23: Τα λόγια αυτά του Ιησού δείχνουν το τεράστιο χάσμα που υπάρχει μεταξύ του ιδίου ως Θεού και των Ιουδαίων ως ανθρώπων. 24: Οι Ιουδαίοι πρέπει να απεγκλωβιστούν από τη δυσπιστία τους και να πιστέψουν στον Ιησού, ώστε να μην υποστούν τον αιώνιο θάνατο εξαιτίας των αμαρτιών τους (3,19-21). 26: Ο Ιησούς μπορεί να πει πολλά και να κρίνει τους Ιουδαίους για την απιστία τους, όμως περιορίζεται στο να λέει όσα έχει εντολή να πει από τον Πατέρα του, δείχνοντας έτσι την ενότητά του με αυτόν σε επίπεδο ουσίας και έργων (πβλ. 5,17-18). 28: Η «ύψωση» αναφέρεται στη σταύρωση, την ανάσταση και την επιστροφή του Ιησού στον ουράνιο θρόνο του Πατέρα ως ένα ενιαίο γεγονός. Η ύψωση του Ιησού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την έλευση του Αγίου Πνεύματος, το οποίο θα διερμηνεύσει το πρόσωπο και τη ζωή του Ιησού, έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να τον κατανοήσουν και να πιστεύσουν σε αυτόν (βλ. 14,26· 15,26· 16,7)./ Ο τίτλος «υιός του ανθρώπου» αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του σαρκωθέντος Λόγου, ο οποίος έπρεπε να γίνει άνθρωπος, για να πεθάνει./ Η έκφραση «εγώ είμαι αυτός που πραγματικά είμαι» παραπέμπει στο όνομα του Θεού στην Παλαιά Διαθήκη, όπως αυτό αποκαλύπτεται στο Εξ. 3,14 και εξηγείται στα Ησ. 41,4· 43,10-13· 48,12. Ο Θεός είναι αυτός που υπάρχει κατεξοχήν και αφ' εαυτού. Ο Ιησούς χρησιμοποιώντας για τον εαυτό του το θείο όνομα αποκαλύπτει ότι είναι ένα με τον Θεό (10,30), αλλά εμμέσως και ότι αυτός ο ίδιος, ως ο άσαρκος Λόγος, αποκαλύπτει τον Θεό στις θεοφάνειες της ΠΔ (πβλ. 1,18· 12,41). 30: Από τη συνέχεια φαίνεται ότι η πίστη των Ιουδαίων δεν είναι αληθινή.

8,31-47: Οι Ιουδαίοι επικαλούνται την καταγωγή τους από τον Αβραάμ και κατ' επέκτασιν από τον Θεό. Όμως ο Ιησούς αποκαλύπτει ότι στην πραγματικότητα είναι παιδιά του διαβόλου, αφού επιδιώκουν να τον θανατώσουν.

31: Η πραγματική πίστη και μαθητεία απέναντι τον Ιησού αποδεικνύεται από τη σταθερή υπακοή στον λόγο του. 32: Η αλήθεια που θα ελευθερώσει τους Ιουδαίους είναι ο ίδιος ο Ιησούς και ο λόγος του (βλ. 1,17· 8,40· 14,6· 18,37). 33: Οι Ιουδαίοι αντιλαμβάνονται τον λόγο του Ιησού σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο, ενώ ο ίδιος μιλάει σε πνευματικό επίπεδο. 34-35: Καθώς οι Ιουδαίοι υποδουλώθηκαν στην αμαρτία, δεν ανήκουν πια στην οικογένεια του Θεού. Όμως ο Ιησούς ως ο Υιός του Θεού μπορεί να τους ελευθερώσει από τη δουλεία της αμαρτίας και να τους επανεντάξει ως παιδιά του Θεού στην οικογένειά του (πβλ. 20,17). 39-40: Ως κατεξοχήν έργο του Αβραάμ στη συγκεκριμένη συνάφεια εννοείται η απόλυτη

εμπιστοσύνη, πίστη και αφοσίωση που έδειξε στον Θεό εγκαταλείποντας την πατρίδα του (Γεν. 12,1-4) και δεχόμενος να θυσιάσει ακόμη και τον ίδιο τον γιο του (Γεν. 22,2-9). 41: Ενδεχομένως εκφράζεται εδώ η διαμάχη Ιουδαίων και Σαμαρειτών, καθώς οι πρώτοι κατηγορούσαν τους δεύτερους ότι δεν είναι φυλετικά και θρησκευτικά καθαροί Εβραίοι, και ως εκ τούτου δεν ανήκουν στον λαό του Θεού. Σημειωτέον ωστόσο οι Σαμαρείτες σε αντίθεση προς τους Ιουδαίους έχουν ήδη πιστέψει αληθινά στον Ιησού (βλ. 4,41-42). 43: Χρειάζεται δύναμη, ώστε να αναθεωρήσουν οι Ιουδαίοι τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τη σχέση τους με τον Θεό, σύμφωνα με το κήρυγμα του Ιησού. Επειδή έχουν μεγάλη πεποίθηση στην καταγωγή και στην ορθότητα της θρησκευτικότητάς τους, δεν διαθέτουν αυτήν τη δύναμη. 44: Ο διάβολος παρουσιάζεται μεταφορικά ως πατέρας των Ιουδαίων, διότι αυτοί τον μιμούνται και ακολουθούν τις επιταγές του, όπως ακριβώς τα παιδιά σε σχέση με τους γονείς τους. 46: Ο Ιησούς ως ο ενανθρωπήσας Υιός και Λόγος του Θεού είναι παντελώς ξένος προς την αμαρτία, που αποτελεί εχθρική ενέργεια του ανθρώπου απέναντι στον Θεό. 47: Επιβεβαιώνεται η πνευματική συγγένεια των Ιουδαίων με τον διάβολο και όχι με τον Θεό, βάσει της στάσης τους απέναντι στον Ιησού.

8,48-59: Οι Ιουδαίοι σκανδαλίζονται από τη διδασκαλία του Ιησού σχετικά με την προϋπαρξή του, τον υβρίζουν και επιχειρούν να τον λιθοβολήσουν, χωρίς όμως να μπορούν να τον βλάψουν.

48: Πρόκειται για τις δύο χειρότερες κατηγορίες που μπορούσαν να αποδοθούν από Ιουδαίους. Ουσιαστικά οι Ιουδαίοι εδώ αντιστρέφουν τις κατηγορίες ότι είναι νόθοι (δηλαδή Σαμαρείτες, βλ. σχόλιο στο 8,41) και δαιμονισμένοι (ως παιδιά του διαβόλου), που θεωρούν ότι τους απέδωσε προηγουμένως ο Ιησούς. Αποκαλώντας ωστόσο τον Ιησού δαιμονισμένο οι Ιουδαίοι διαστρέφουν πλήρως την πραγματικότητα αποδεικνύοντας, χωρίς να το συνειδητοποιούν, ότι όντως επιλέγουν το ψεύδος μιμούμενοι τον διάβολο (βλ. 8,44). 49-50: Ο Ιησούς δεν ενεργεί αφ' εαυτού, αλλά πάντοτε σε ενότητα με τον Θεό, ο οποίος δοξάζεται μέσω του έργου του Ιησού. 52-53: Η ένσταση των Ιουδαίων θυμίζει την ένσταση της Σαμαρείτιδας στο 4,12. Αντίθετα όμως προς τη Σαμαρείτιδα αυτοί αρνούνται να πιστέψουν στη διδασκαλία του Ιησού. 55: Ο Ιησούς είναι ο μόνος που έχει δει και γνωρίζει τον Θεό (πβλ. 1,18). 56: Ο Αβραάμ είδε τις ημέρες του Ιησού όντας μετά τον θάνατό του κοντά στον Θεό. Ο Ιησούς όντας αληθινός Θεός γνωρίζει όχι μόνο τις καρδιές των ανθρώπων που συναντά, αλλά και τις καρδιές των γενεών που έχουν παρέλθει. 58: Η διατύπωση του Ιησού δείχνει ότι η ύπαρξή του δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος. 59: Οι Ιουδαίοι εκλαμβάνουν τα λόγια του Ιησού ως βλασφημία, η οποία κατά τον νόμο τιμωρείται με θάνατο. Ο Ιησούς όμως δεν μπορεί να απειληθεί από κανέναν, εάν πρώτα δεν έρθει η ώρα του (πβλ. 7,30· 8,20· 12,23) και αν ο ίδιος δεν παραδοθεί εκούσια στον θάνατο (πβλ. 18,4-8).

16. ρ.

9,1-34: Ο Ιησούς θεραπεύει έναν εκ γενετής τυφλό. Αυτός οδηγείται σταδιακά προς την αληθινή πίστη. Παράλληλα κορυφώνονται η απιστία και η εχθρότητα των Ιουδαίων αρχόντων απέναντι στον Ιησού.

1: Πρόκειται για ανθρωπίνως απέλπιδα περίπτωση (πβλ. 9,32). 2: Εδώ απηχείται η ιουδαϊκή αντίληψη ότι τα ανθρώπινα βάσανα οφείλονται σε αμαρτίες είτε του ίδιου του πάσχοντος είτε των γονέων του. 3: Σύμφωνα με το Ιω. ολόκληρος ο κόσμος βρίσκεται υπό την εξουσία της

αμαρτίας και του θανάτου. Συνέπεια αυτής της κατάστασης, και όχι συγκεκριμένων επί μέρους αμαρτιών, είναι τα ανθρώπινα βάσανα και εν προκειμένω η εκ γενετής τυφλότητα του εν λόγω ανθρώπου. Η θεραπεία του θα αποτελέσει τη φανέρωση της «δύναμης των έργων του Θεού», τα οποία αποσπούν τον άνθρωπο από τη δύναμη της αμαρτίας και του θανάτου οδηγώντας τον στην αιώνια ζωή. 4-5: Ως μέρα νοείται ο χρόνος της επίγειας δράσης του Ιησού. Η νύχτα σηματοδοτεί την απουσία του Ιησού, ο οποίος ευρισκόμενος στον κόσμο είναι «το φως για τον κόσμο». 6: Το στοιχείο του πηλού θυμίζει τη διήγηση της δημιουργίας του ανθρώπου (Γεν. 2,7). Εδώ ο Ιησούς αναπλάθει και ζωοποιεί τα νεκρά μάτια του τυφλού. 7: «Απεσταλμένος από το Θεό»: ο τυφλός δεν θεραπεύεται από το νερό της κολυμβήθρας, αλλά από τον Ιησού Χριστό, τον οποίο απέστειλε ο Θεός. 8-9: Εδώ απορρίπτεται έμμεσα η δυνατότητα απόρριψης του θαύματος μέσω της αμφισβήτησης της ταυτότητας του θεραπευθέντος τυφλού. 16: Η διχογνωμία των Φαρισαίων οφείλεται στο ότι αδυνατούν να κατανοήσουν τη θεία προέλευση και ταυτότητα του Ιησού. Ως Θεός ο Ιησούς μπορεί να παρέχει τη ζωή όλες τις ημέρες, συμπεριλαμβανομένου και του Σαββάτου (πβλ. 5,16-18). 17: Πρόκειται για την πρώτη ομολογία πίστεως του θεραπευθέντος, η οποία βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο (πβλ. 20,28). 22: Στο σημείο αυτό απηχείται η εκδίωξη από τη συναγωγή όσων Ιουδαίων προσχωρούσαν στη χριστιανική πίστη κατά την εποχή της συγγραφής του Ιω. (πβλ. 9,34-35· 12,42· 16,2· αλλά και Λκ. 6,22). 24-25: Ενώ οι Ιουδαίοι άρχοντες εστιάζουν την προσοχή τους στην κατ' αυτούς παραβίαση της αργίας του Σαββάτου, ο θεραπευθείς τονίζει το γεγονός της θεραπείας. Από αυτήν τη διαφοροποίηση φαίνεται ότι η απιστία των Ιουδαίων κορυφώνεται, την ώρα που ο πρώην τυφλός βαδίζει προς την αληθινή πίστη. 26: Η εκ νέου ανάκριση του τυφλού αποσκοπεί στο να περιπέσει αυτός σε αντιφάσεις και έτσι η μαρτυρία του να κριθεί ως αναξιόπιστη. 27: Ο τυφλός αντιλαμβάνεται τη στρατηγική των Ιουδαίων αρχόντων και τους απαντά ειρωνικά τοποθετώντας τον εαυτό του από την πλευρά του Ιησού. 28: Σύμφωνα με το 5,46, αν όντως πίστευαν στον Μωυσή, τότε θα πίστευαν και στον Ιησού, για τον οποίο ο Μωυσής δίνει μαρτυρία στον νόμο. 29: Η τραγική ειρωνεία επιτείνεται, καθώς ο Θεός κατεξοχήν μίλησε στον Υιό του, και όχι στον Μωυσή (βλ. 8,26.40). Σχετικά με την προέλευση του Μεσσία οι ίδιοι οι Ιουδαίοι εκπροσωπούν αντικρουόμενες απόψεις, οι οποίες δεν μπορεί να είναι εξίσου αληθείς, παρά μόνον αν ο Ιησούς δεν είναι απλός άνθρωπος, αλλά και Θεός. Αυτή είναι η μόνη περίπτωση να προέρχεται από τη Βηθλεέμ (βλ. 7,42) και συγχρόνως να είναι άγνωστη η καταγωγή του, διότι προέρχεται από τον Θεό, τον οποίο οι Ιουδαίοι στην πραγματικότητα αγνοούν (βλ. 7,27-29). 30: Ο θεραπευθείς παρακάμπτει τα νομικά και βιβλικά επιχειρήματα των ανακριτών του και θέτει ως μοναδικό κριτήριο κατανόησης του Ιησού την πραγματικότητα του θαύματος της θεραπείας του. Έτσι παραμένει στον χώρο της αλήθειας, ενώ οι Ιουδαίοι εθελουφλούν. 31: πβλ. 9,33. 3,2. Ο Θεός ακούει πάντοτε τον Ιησού, διότι ο Ιησούς ως ο Υιός του εκτελεί πάντοτε το θέλημά του (βλ. 6,38· 11,41-42). 32: Ήδη εδώ ο θεραπευθείς κάνει ένα ακόμη σημαντικό βήμα προς την αληθινή πίστη, καθώς διαπιστώνει ότι τέτοιο θαύμα δεν έχει ξαναγίνει ποτέ, αναγνωρίζοντας έτσι έμμεσα τη μοναδικότητα της δύναμης του Ιησού. 34: Οι Ιουδαίοι ερμηνεύουν το σωματικό ελάττωμα του τυφλού ως τιμωρία του Θεού για τις αμαρτίες του ίδιου και των γονέων του. Οι μαθητές στον στ. 9,2 φανερώνουν την ίδια αντίληψη, την οποία όμως θέτουν υπό την κρίση του Ιησού. Αντίθετα οι Ιουδαίοι είναι πεπεισμένοι και δεν ζητούν να μάθουν την αλήθεια. Για τον λόγο αυτόν θα παραμείνουν στην πλάνη τους./ Πράγματι οι ρόλοι αντιστρέφονται και ο αμαθής και απαίδευτος θεολογικά πρώην τυφλός διδάσκει τους «διδασκάλους του Ισραήλ» (πβλ. 3,10), οι οποίοι αρνούνται να δεχτούν την πασιφανή αλήθεια για το πρόσωπο και το έργο του Ιησού./ Ο θεραπευθείς καθίσταται αποσυνάγωγος λόγω της ομολογίας της πίστης του προς τον Ιησού σε αντίθεση με τους γονείς του, οι οποίοι αποκρύπτουν το γεγονός του θαύματος, ώστε να περισώσουν τη θέση τους στη συναγωγή (9,22-23).

9,35-41: Ο τυφλός φτάνει στην αληθινή πίστη και προσκυνάει τον Ιησού ως τον Υιό του Θεού. Αποδεικνύεται έτσι ότι έχει ανακτήσει και την πνευματική του όραση. Αντίθετα οι Φαρισαίοι παραμένουν πνευματικά τυφλοί αρνούμενοι να πιστέψουν στον Ιησού.

35-38: Ο θεραπευθείς τυφλός ολοκληρώνει την πορεία του προς την αληθινή πίστη. Τώρα πια δεν θεωρεί τον Ιησού ως προφήτη ή άνθρωπο του Θεού, αλλά πιστεύει ότι είναι ο Υιός του Θεού και για τον λόγο αυτόν τον προσκυνάει, μια πράξη που μόνο στον Θεό (4,20-24· 12,20) μπορεί να απευθυνθεί. 39: Δεδομένου ότι όλοι οι άνθρωποι είναι πνευματικά τυφλοί, προτού να πιστέψουν στον Ιησού, η έννοια της φράσης είναι η εξής: αυτοί που αντιλαμβάνονται ότι δεν βλέπουν θα βρουν το φως τους, ενώ όσοι νομίζουν ότι βλέπουν θα παραμείνουν τυφλοί, αφού οι πρώτοι θα ζητήσουν τη θεραπεία της τυφλότητάς τους, ενώ οι δεύτεροι θα παραμείνουν στην τυφλότητά τους, μακριά από το φως του κόσμου, που είναι ο Ιησούς.

17. α.

10,1-6: Ο Ιησούς μιλάει για τον καλό ποιμένα, τον οποίο ακολουθούν τα πρόβατα σε αντιδιαστρόλη προς τον ληστή και τον ξένο, τους οποίους τα πρόβατα δεν θα ακολουθήσουν.

10,1: Το κείμενο αναφέρεται στους άρχοντες των Ιουδαίων, οι οποίοι δεν είναι νόμιμοι ποιμένες του Ισραήλ, διότι δεν τους έχει ορίσει ο Θεός ως τέτοιους, αλλά οι ίδιοι όρισαν τους εαυτούς τους και καταχράστηκαν την εξουσία τους προς ίδιον όφελος. 2: Ο νόμιμος ποιμένας του Ισραήλ είναι ο Μεσσίας Ιησούς. 3: Η εικόνα αυτή θυμίζει την κλήση του Πέτρου (1,42), τον οποίο ο Ιησούς καλεί με το όνομά του, χωρίς ποτέ μέχρι εκείνη τη στιγμή να τον έχει δει. 4: Στο τέλος του ευαγγελίου ο Ιησούς παραχωρεί στον Πέτρο την ευθύνη της διαποίμανσης των προβάτων του (21,15-17), χωρίς όμως να παύσει να τον θεωρεί ένα από τα πρόβατά του, αφού τον καλεί να τον ακολουθήσει (21,19.22), όπως ακριβώς κάνουν τα πρόβατα, όταν ακούν τη φωνή του ποιμένα τους. 5: Έτσι, όσοι Ιουδαίοι θα πιστεύσουν στον Ιησού θα απομακρυνθούν από τους Ιουδαίους άρχοντες θεωρώντας τους ξένους (πβλ. 9,34).

10,7-21: Η ομιλία του καλού ποιμένα συνεχίζεται: Ο Ιησούς ως ο καλός ποιμένας, σε αντίθεση με τον μισθωτό, οδηγεί τα πρόβατα σε ασφαλές καταφύγιο θυσιάζοντας και την ίδια του τη ζωή.

7: Ο δρόμος προς τη σωτηρία περνάει από τον Ιησού (πβλ. 10,9), ακριβώς όπως τα πρόβατα περνούν μέσα από τη θύρα ακολουθώντας τον βοσκό τους, για να φτάσουν σε ασφαλές καταφύγιο. 8: Ο Ιησούς αναφέρεται εδώ και πάλι στους μη νομιμοποιημένους από τον Θεό άρχοντες των Ιουδαίων, κυρίως σε όσους απαρτίζουν το Μέγα Συνέδριο, αλλά ενδεχομένως και σε όσους ψευδοπροφήτες και ψευδομεσσίες (πβλ. Μτ. 24,24· Μκ. 13,22) παρασύρουν τον λαό με ψευδείς υποσχέσεις. 10: Η έκφραση «ζωή περίσσια» αναφέρεται στην αιώνια ζωή, την οποία παρέχει μόνον ο Ιησούς σε όσους πιστεύουν σ' αυτόν (πβλ. 10,28). 11-13: Βασική διαφορά μεταξύ του Ιησού και των ηγετών των Ιουδαίων αποτελεί το ότι ο Ιησούς θυσιάζει τη ζωή του για τον λαό του, ενώ εκείνοι σε περίπτωση κινδύνου επιδιώκουν να διασώσουν τον εαυτό τους εγκαταλείποντας τον λαό στην τύχη του. 14-15: Η σχέση του Ιησού με τον Θεό-Πατέρα αποτελεί πρότυπο για τη σχέση του με τους πιστούς. 16: Ο στίχος αναφέρεται στα έθνη, τα οποία θα κληθούν στην πίστη μετά τον θάνατο και την ανάσταση του Ιησού (πβλ. 12,20εξ.). 17-18: Πρόκειται για εικόνα από την καθημερινή ζωή της εποχής, σύμφωνα με την

οποία ο πατέρας αγαπά ιδιαίτερα τον γιο που εκτελεί πιστά τις εντολές του./ Ο θάνατος του Ιησού είναι εκούσιος και η ανάστασή του οφείλεται στην εξουσία που ο ίδιος έχει αφ' εαυτού. 20: Οι Ιουδαίοι απορρίπτουν τον Ιησού, διότι τους είναι αδιανόητη η επιστροφή κάποιου ανθρώπου στη ζωή με τη δική του βούληση. Καθώς όμως αποδίδουν τα λόγια του ίδιου του Υιού του Θεού σε δαιμονισμό ή σε τρέλλα, φανερώνουν ότι στην πραγματικότητα αυτοί οι ίδιοι βρίσκονται σε αυτήν την κατάσταση (πβλ. 8,44). 21: Υπάρχουν ωστόσο ορισμένοι που αντιλαμβάνονται σωστά ότι τα λόγια και τα έργα του Ιησού δεν μπορεί να σχετίζονται με τον διάβολο. Ωστόσο δεν είναι ακόμη σε θέση να προβούν σε κάποια θετική διατύπωση για το τι ακριβώς φανερώνουν τα λόγια και τα έργα του Ιησού.

10,22-42: Ο Ιησούς τονίζει εκ νέου την ενότητά του με τον Θεό-Πατέρα. Οι Ιουδαίοι προσπαθούν, μάταια, να τον συλλάβουν. Τελικά πολλοί τον ακολουθούν αναγνωρίζοντας την αλήθεια της μαρτυρίας του Ιωάννη του Βαπτιστή γι' αυτόν.

22-23: Κατά τα εγκαίνια του Ναού του Σολομώντα στην ΠΔ (Γ' Βασ. 8,3-11) εμφανίζεται η δόξα του Θεού ως νεφέλη εντός του Ναού. Τώρα ο ίδιος ο Θεός εμφανίζεται στον χώρο του Ναού στο πρόσωπο του σαρκωθέντος Υιού και Λόγου του. 24: Οι Ιουδαίοι αγωνιούν να μάθουν αν ο Ιησούς είναι όντως ο Μεσσίας, ώστε να αντιληφθούν αν πλησιάζει η ώρα της εξέγερσης και της απελευθέρωσής τους από τους Ρωμαίους. 25: Ο Ιησούς παραπέμπει τους Ιουδαίους στην μέχρι τούδε διδασκαλία του, κατά την οποία ο ίδιος είναι ο Υιός του Θεού, και συνεπώς η βασιλική εξουσία του δεν είναι επίγεια, αλλά ουράνια (πβλ. 18,36). Η παρουσία του ίδιου του Θεού ανάμεσα στους ανθρώπους καθιστά περιττή την ύπαρξη ενός ανθρώπου-Μεσσία, που θα αποτελούσε απλώς τον εκπρόσωπο του Θεού στη γη. Ο Ιησούς ως αληθινός Θεός και αληθινός άνθρωπος αναλαμβάνει εκτός από το αξίωμα του ουράνιου βασιλιά, που προαιωνίως κατέχει, και το αξίωμα του Μεσσία του Ισραήλ. 26: Με άλλα λόγια, ο Ιησούς επαναλαμβάνει πως οι Ιουδαίοι στην πλειονότητά τους έχουν επιλέξει να μην πιστέψουν, και συνεπώς δεν ανήκουν στο ποίμνιο του Ιησού, αφού αρνούνται να τον εμπιστευτούν ως τον αληθινό ποιμένα τους και να τον ακολουθήσουν. 28-30: Στην ΠΔ χρησιμοποιείται η παράσταση του Θεού, και κατά προέκταση και του βασιλιά-Μεσσία, που εκπροσωπεί τον Θεό στη γη, ως του ποιμένα του Ισραήλ (βλ. Β' Βασ. 5,2· 24,17· Α' Παρ. 11,2· Ψ. 2,9· 27,9· 36,3· 47,15· 77,71-72· 79,2· Μιχ. 5,3· 7,14· Ναούμ 3,18· Ζαχ. 10,3· 11,16· 13,7· Ησ. 40,11· Ιερ. 2,8· 3,15· 12,10· 23,1· Ιεζ. 32,2-23· 34,10.23· 37,24). Ο ισραηλιτικός λαός αντιμετωπίζει εξωτερικές απειλές, αλλά είναι προστατευμένος από αυτές, εφόσον παραμένει ποίμνιο του Θεού και δεν απομακρύνεται από αυτόν. Επί τη βάση αυτής της παράστασης ο Ιησούς Χριστός, ευρισκόμενος σε ενότητα με τον ουράνιο Πατέρα του και όντας συγχρόνως ο ουράνιος βασιλιάς του κόσμου και ο επίγειος βασιλιάς του Ισραήλ, εγγυάται τη σωτηρία του ποιμνίου-λαού του, η οποία δεν είναι μια πρόσκαιρη προστασία από τους εχθρούς του, αλλά η δωρεά της αιώνιας ζωής. 33: Ο ισχυρισμός του Ιησού ότι είναι ένα με τον Θεό, τον οποίο και αποκαλεί αποκλειστικά δικό του πατέρα (πβλ. 5,17-18), αποτελεί βλασφημία για τους Ιουδαίους, που σύμφωνα με τον μωσαϊκό νόμο τιμωρείται διά λιθοβολισμού. 34-36: Πρόκειται για επιχείρημα «από το έλασσον στο μείζον»: Εάν ισχύει το έλασσον, δηλαδή ότι σύμφωνα με τη Γραφή (Ψ. 81,6) μπορούν να ονομαστούν θεοί οι αποδέκτες του λόγου του Θεού, πολύ περισσότερο ισχύει το μείζον, ότι δηλαδή δικαιοματικά ονομάζεται Υιός του Θεού αυτός που όντως προέρχεται από τον Θεό και ήρθε στον κόσμο, για να τον σώσει, κατ' εντολήν του Θεού (3,16-17). 38: Εάν τα θαύματα του Ιησού ερμηνευτούν σωστά, δεν μπορούν παρά να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο Ιησούς δεν είναι ένας άνθρωπος του Θεού, αλλά θείο πρόσωπο που βρίσκεται σε άρρηκτη σύνδεση με τον Θεό-Πατέρα. 39: Ο Ιησούς δεν μπορεί

να απειληθεί από κανέναν (πβλ. 10,17-18), παρά μόνον, όταν ο ίδιος εκούσια παραδοθεί στους διώκτες του (βλ. 18,5-8). 40: Η επιστροφή του Ιησού στα μέρη που βάπτιζε αρχικά ο Ιωάννης θυμίζει στον αναγνώστη τη μαρτυρία του Ιωάννη για τον Ιησού, που καταγράφεται αναλυτικά στην αρχή της διηγήσεως (1,15· 1,19εξ.). 41: Ο λαός θυμάται τη μαρτυρία του Ιωάννη και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι αληθινή, χωρίς να χρειάζεται να νομιμοποιηθεί από κάποιο σημείο, διότι τα σημεία του Ιησού είναι που αποδεικνύουν την ορθότητά της. 42: Δεν πρόκειται βέβαια για το τελικό στάδιο της πίστεως, αλλά πάντως για ένα βήμα προς την αληθινή πίστη, αφού οι πιστεύοντες στηρίζονται στη μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή (πβλ. 5,33-35).

18. γ.

11,1-44: Ο Ιησούς καλείται να θεραπεύσει τον φίλο του Λάζαρο, ο οποίος πεθαίνει πριν από την άφιξή του. Ο Ιησούς διαβεβαιώνει τις δύο αδελφές του, τη Μάρθα και τη Μαρία, ότι όποιος πιστεύσει στον ίδιο θα νικήσει τον θάνατο. Τελικά ο Ιησούς ανασταίνει τον Λάζαρο.

1: Βλ. σχετικά με τη γεωγραφική θέση της Βηθανίας 11,18. 4: Η δύναμη και η δόξα του Θεού και του Υιού του αποτελούν ταυτόσημα μεγέθη. 6-7: Ο Ιησούς βρισκόταν στην αντίπερα όχθη του Ιορδάνη (βλ. 10,40), όταν έλαβε το μήνυμα για την ασθένεια του Λαζάρου. Η απόσταση μεταξύ της Βηθανίας και της περιοχής που βρισκόταν ο Ιησούς μπορούσε να καλυφθεί σε δύο μέρες. Καθώς ο Ιησούς, όταν τελικά φθάνει στη Βηθανία, βρίσκει τον Λάζαρο ήδη τέσσερις μέρες νεκρό, προκύπτει ότι ο Λάζαρος πεθαίνει την ημέρα που ο Ιησούς λαμβάνει το μήνυμα των δύο αδελφών του Λαζάρου. Συνεπώς η διήμερη αναμονή του Ιησού αποσκοπεί στο να συμπληρώσει ο Λάζαρος τέσσερις μέρες στον τάφο, διάστημα από το οποίο και μετά αποκλειόταν κάθε περίπτωση νεκροφάνειας. 9-10: Ο Ιησούς, ως το αληθινό φως του κόσμου, γνωρίζει ότι δεν μπορεί να σκοντάψει, δηλαδή να του συμβεί οποιοδήποτε κακό, αν πρώτα δεν έρθει η ώρα της εκούσιας παράδοσής του στους διώκτες του (βλ. 18,4εξ.). Οι μαθητές από την άλλη πλευρά εκφράζουν φόβο που οφείλεται στην ολιγοπιστία τους, αφού δεν έχουν ακόμη πειστεί πως ο Ιησούς ως ο καλός ποιμένας θα τους οδηγήσει με ασφάλεια και θα τους προσταστέψει από κάθε κίνδυνο (πβλ. 10,9-15· 18,8). Εάν οι μαθητές έχουν μέσα τους το φως, που είναι ο Χριστός, τότε δεν υπάρχει κίνδυνος να σκοντάψουν (πβλ. 9,4-5). 11: Ο Ιησούς γνωρίζει αυτά που όλοι οι άλλοι άνθρωποι είναι αδύνατον να γνωρίζουν./ Η θεϊκή δύναμη του Ιησού είναι τόσο μεγάλη, ώστε γι' αυτόν η ανάσταση ενός νεκρού είναι σαν το ξύπνημα κάποιου που κοιμάται. 15: Εάν ο Ιησούς ήταν εκεί, όταν ο Λάζαρος ήταν ετοιμοθάνατος, θα τον θεράπευε και αυτό θα ήταν μία ακόμη από τις πολλές θεραπείες που πραγματοποίησε. Η ανάσταση όμως ενός τετραήμερου νεκρού είναι μοναδική, και συνεπώς θα ενδυναμώσει ακόμη περισσότερο την πίστη των μαθητών προς το πρόσωπό του. 16: Ο Θωμάς εκφράζει την απόλυτη εμπιστοσύνη των μαθητών στον Ιησού, που τους οδηγεί στο να είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν ακόμη και τη ζωή τους, ώστε να παραμείνουν κοντά του. Ωστόσο ο Θωμάς δεν αντιλαμβάνεται ότι στην πραγματικότητα ο Ιησούς δεν οδηγεί τους μαθητές του στον θάνατο, αλλά στην αιώνια ζωή. 18: Πρόκειται για μια απόσταση περίπου τριών χιλιομέτρων, μάλλον στην ανατολική πλευρά των Ιεροσολύμων. Η ακριβής τοποθεσία της Βηθανίας δεν μας είναι σήμερα γνωστή. 20: Τουλάχιστον η μία από τις δύο αδελφές οφείλει να μείνει στο σπίτι, για να φροντίσει τους επισκέπτες. 21-22: Η Μάρθα εκφράζει την πίστη ότι ο Ιησούς είναι ένας μεγάλος προφήτης και άνθρωπος του Θεού, ο οποίος λαμβάνει από τον Θεό ό,τι και αν ζητήσει. Δεν κατανοεί ωστόσο ότι ο Ιησούς είναι ο προαιώνιος Υιός του Θεού που έγινε άνθρωπος, και επομένως δεν χρειάζεται να ζητήσει από τον Θεό

οτιδήποτε, διότι ο ίδιος έχει στα χέρια του ολόκληρη τη θεϊκή εξουσία και δύναμη. 25-26: Η πίστη προς τον Ιησού εκμηδενίζει τη σημασία του θανάτου. Η αιώνια ζωή που λαμβάνει όποιος πιστεύει στον Ιησού δεν διακόπτεται από τον θάνατο. 27: Η Μάρθα, ακριβώς όπως και ο Ναθαναήλ, πιστεύει ότι ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας του Ισραήλ (1,49), χωρίς ωστόσο να αντιλαμβάνεται το βαθύτερο νόημα των λόγων του Ιησού (πβλ. 11,39-40). 28-30: Εδώ φαίνεται στην πράξη τι σημαίνει ότι ο Ιησούς καλεί τα πρόβατά του και εκείνα αναγνωρίζουν τη φωνή ή την εν γένει παρουσία του και τον ακολουθούν (βλ. 10,3-4). 31: Αντίθετα οι Ιουδαίοι, που δεν ανήκουν στα πρόβατα του Ιησού ακολουθούν τη Μαρία νομίζοντας ότι πηγαίνει στον τάφο του αδελφού της, για να κλάψει, ενώ εκείνη πηγαίνει, χωρίς βέβαια να το συνειδητοποιεί, σε αυτόν που θα αναστήσει τον αδελφό της. 33-35: Τα έντονα συναισθήματα του Ιησού φανερώνουν ότι εκτός από αληθινός Θεός είναι και αληθινός άνθρωπος (πβλ. και 11,38). 37: Αντίθετα με τη Μάρθα, που ακόμη ελπίζει ότι ο Ιησούς μπορεί να ζητήσει από τον Θεό την ανάσταση του αδελφού της και ο Θεός να του την παράσχει, οι Ιουδαίοι θεωρούν ότι ο Ιησούς, παρά τα θαυμαστά σημεία που έχει κάνει, δεν μπορεί να νικήσει και τον θάνατο. 38: Η περιγραφή του τάφου του Λαζάρου θυμίζει τον τάφο του Ιησού. Η αναλογία αυτή δείχνει ότι, όπως ακριβώς ο Ιησούς νίκησε τον θάνατο στην περίπτωση του Λαζάρου, έτσι και ο ίδιος δεν θα παραμείνει υπό την εξουσία του, αλλά θα εξέλθει αναστημένος από τον τάφο. 39: Η Μάρθα επιβεβαιώνει ότι έχει αρχίσει η αποσύνθεση του νεκρού σώματος του Λαζάρου και, έμμεσα, ότι ο αδελφός της είναι οριστικά και αμετάκλητα νεκρός./ Η ολιγοπιστία της κερδίζει έδαφος και πλέον αμφιβάλλει για τη σκοπιμότητα του ανοίγματος του τάφου. 40: Σύμφωνα και με τον στ. 11,4 η δύναμη του Θεού ταυτίζεται με τη δύναμη του Ιησού. 41-42: Η προσευχή του Ιησού στον Πατέρα του δείχνει την άρρηκτη ενότητά τους. Αντίθετα προς κάθε άλλον άνθρωπο ο Ιησούς δεν αμφιβάλλει για αν ο Πατέρας του τον ακούει, διότι είναι πάντοτε σε άρρηκτη ενότητα με τον Πατέρα του. Η προσευχή του αποσκοπεί μόνο στο να αντιληφθούν οι αυτόπτες μάρτυρες του θαύματος ότι αυτό δεν γίνεται αυτόνομα, αλλά σε σύνδεση προς τον Θεό. 43: Η δυνατή φωνή με την οποία ο Ιησούς ανασταίνει τον Λάζαρο είναι αντίστοιχη προς τη φωνή με την οποία θα αναστήσει τους νεκρούς κατά τα έσχατα (βλ. 5,25.28-29). Ο Λάζαρος εξέρχεται του τάφου, παρά το ότι τα πόδια του είναι δεμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μπορεί να περπατήσει. Αυτό σημαίνει ότι δεν μετακινείται με τη δική του βούληση, αλλά με μόνη τη δύναμη του ζωοποιού λόγου του Ιησού.

11,45-57: Ενώπιον του Μεγάλου Συνεδρίου ο Μέγας Αρχιερέας Καϊάφας λέει ότι συμφέρει να θανατωθεί ο Ιησούς, ώστε να σωθεί το ιουδαϊκό έθνος. Πράγματι ο θάνατος του Ιησού θα είναι σωτήριος, και μάλιστα για όλους τους ανθρώπους. Ο Ιησούς αποσύρεται από το προσκήνιο περιμένοντας να έρθει το Πάσχα.

45: Και εδώ δεν πρόκειται για την αληθινή πίστη, αλλά για ένα βήμα πίστεως προς τη σωστή κατεύθυνση, που όμως δεν είναι αρκετό, αν δεν φτάσει μέχρι την απόλυτη εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του Ιησού και την αναγνώριση της πραγματικής του ταυτότητας. 47: Οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι συναπέρτιζαν το Μέγα Συνέδριο, ανώτατο διοικητικό και δικαστικό όργανο του Ιουδαϊσμού με αυτονομία από τους Ρωμαίους για εσωτερικά θέματα των Ιουδαίων. 48: Τα μέλη του Μεγάλου Συνεδρίου φοβούνται ότι το κίνημα του Ιησού έχει ή μπορεί να προσλάβει εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα. Προστατεύοντας βέβαια τον λαό από την παρέμβαση των Ρωμαίων προστατεύουν πρωτίστως τα προνόμια και την εξουσία τους. 49: Το αξίωμα του Μεγάλου Αρχιερέα ήταν ισόβιο. Το νόημα του κειμένου είναι ότι τη χρονιά του θανάτου του Ιησού ήταν Μέγας Αρχιερέας ο Καϊάφας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τις προηγούμενες ή τις επόμενες χρονιές δεν κατείχε αυτό το αξίωμα. 51: Η προφητεία του Καϊάφα δεν είναι

συνειδητή, αφού δεν οφείλεται στη σχέση του ως δικαίου ανθρώπου με τον Θεό, αλλά αποκλειστικά και μόνο στο αξίωμά του. 55: Πρόκειται για το Πάσχα της σταυρώσεως και της αναστάσεως του Ιησού.

19. s.

12,1-8: Ο Ιησούς επανέρχεται στη Βηθανία έξι μέρες πριν από το Πάσχα. Η αδελφή του Λαζάρου Μαρία αλείφει τα πόδια του με ένα ακριβό μύρο και τα σκουπίζει με τα πόδια της. Ο Ιησούς συνδέει την ενέργεια αυτήν της Μαρίας με τον επερχόμενο ενταφιασμό του.

1: Δεδομένου ότι το Πάσχα εκείνη τη χρονιά έπεφτε σε μέρα Σαββάτου (19,31), ο Ιησούς βρίσκεται στη Βηθανία την πρώτη ημέρα της εβδομάδας του Πάσχα, δηλαδή ακριβώς επτά μέρες πριν από την ανάστασή του./ Η αναφορά στο σημείο αυτό της αναστάσεως Λαζάρου αποτελεί προανάκρουσμα της αναστάσεως του ίδιου του Ιησού. 5: Το ποσό που αναφέρει ο Ιούδας ισοδυναμεί με το σύνολο των ημερομισθίων ενός έτους, είναι επομένως πραγματικά τεράστιο. 6: Το περιεχόμενο της σημείωσης αυτής του ευαγγελιστή δεν πρέπει να θεωρηθεί ως ο κύριος λόγος για την προδοσία του Ιούδα, η οποία αποδίδεται στη διαβολική επήρεια (βλ. 6,70· 13,2). Πάντως φαίνεται στο σημείο αυτό ότι το ήθος του Ιούδα ήταν ούτως ή άλλως διαβλητό. 7: Και κατά τον ενταφιασμό του Ιησού η ποσότητα και προφανώς και η χρηματική αξία του μύρου που προσκομίζει ο Νικόδημος είναι εξωπραγματικά μεγάλες (βλ. 19,39). Αυτό σημαίνει ότι η ταφή του Ιησού παρουσιάζει χαρακτηριστικά βασιλικής ταφής, όπως βέβαια είναι αναμενόμενο, αφού ο Ιησούς είναι ο βασιλιάς-Μεσσίας του Ισραήλ. 8: Εκτός από την έμμεση αναφορά στην ανάσταση του Ιησού στον στ. 12,1 ο ίδιος ο Ιησούς αναφέρεται στον θάνατο και στον ενταφιασμό του στους στ. 12,7-8. Έτσι η διήγηση αυτή λειτουργεί ως αφηγηματική και θεολογική εισαγωγή στη διήγηση του πάθους και της αναστάσεως.

12,9-11: Το Μέγα Συνέδριο αποφασίζει επιπλέον και τη θανάτωση του Λαζάρου λόγω του ότι πολλοί Ιουδαίοι βλέποντάς τον ζωντανό πιστεύουν στον Ιησού.

9: Εν όψει της εορτής του Πάσχα πλήθος Ιουδαίων έχει συρρεύσει στα Ιεροσόλυμα (πβλ. 11,55· 12,12). Επομένως αυτοί που επιδιώκουν να δουν τον Λάζαρο και που τελικά μέσω αυτού πιστεύουν στον Ιησού είναι πολύ περισσότεροι από ό,τι θα ήταν υπό κανονικές συνθήκες. 10: Και εδώ όπως και στο 11,47εξ. είναι τόσο μεγάλη η πώρωση των Ιουδαίων αρχόντων, ώστε, αντί από το θαύμα της ζωοποίησης ενός τετραήμερου νεκρού να οδηγηθούν επαγωγικά στην αναγνώριση της ταυτότητας του Ιησού, εκείνοι ακολουθούν την αντίθετη πορεία επιδιώκοντας να θανατώσουν και τον ζωοδότη και τον ζωοποιηθέντα. Έτσι γίνεται σαφής σε συμβολικό επίπεδο η θεμελιώδης σύγκρουση μεταξύ των δυνάμεων του σκότους και του θανάτου, που εκπροσωπούνται από τους Ιουδαίους άρχοντες, και της δύναμης του φωτός και της ζωής που έχει αφ' εαυτού και παρέχει ο Ιησούς σε όσους πιστεύουν σ' αυτόν. Παρά την προσπάθειά τους να θανατώσουν άλλους, οι Ιουδαίοι άρχοντες παραμένουν οι ίδιοι στην κατάσταση του πνευματικού θανάτου. Η απόφασή τους να θανατώσουν τον Λάζαρο δεν θα υλοποιηθεί, έτσι ώστε να επαληθευτεί ο λόγος του Ιησού «καθένας που ζει και εμπιστεύεται σε μένα δε θα πεθάνει ποτέ» (11,26).

20. t.

12,12-19: Οι Ιουδαίοι επιφυλάσσουν μεσσιανική υποδοχή στον Ιησού κατά την είσοδό του στα Ιεροσόλυμα. Οι Φαρισαίοι θεωρούν την υποδοχή αυτήν πλήγμα και αποφασίζουν να αναλάβουν δράση εναντίον του Ιησού το ταχύτερο δυνατό.

13: Με κλαδιά φοινικιάς γιόρταζαν κατά την αρχαία εποχή κάποια μεγάλη στρατιωτική νίκη. Οι Ιουδαίοι υποδέχονται τον Ιησού ως τον βασιλιά-Μεσσία του Ισραήλ, ο οποίος θα τους απελευθερώσει από τους Ρωμαίους. 14-15: Το υποζύγιο του βασιλέως του Ισραήλ σε καιρό ειρήνης ήταν πράγματι ο όνος (βλ. Ζαχ. 9,9-10· Σωφ. 3,14-17). Ο Ιησούς λοιπόν επιβεβαιώνει με τον συμβολικό αυτόν τρόπο τη μεσσιανική του ταυτότητα. Συγχρόνως όμως το ότι δεν συνοδεύεται από κάποιο στράτευμα και ότι δεν ιππεύει άλογο, που εθεωρείτο πολεμικό υποζύγιο, δείχνει ότι η μεσσιανική του ταυτότητα έχει καθαρά πνευματικό και όχι απελευθερωτικό χαρακτήρα (πβλ. 18,33-38). 16: Οι μαθητές θα θυμηθούν και θα καταλάβουν το πραγματικό νόημα της εισόδου του Ιησού στα Ιεροσόλυμα ως πορείας του προς το εκούσιο πάθος και όχι ως επίδειξης ισχύος, μόνο μετά το πάθος, την ανάσταση και την έλευση του Παρακλήτου (βλ. 14,26· 16,7). 17-18: Η αναδίγηση της αναστάσεως του Λαζάρου και η κοσμοσυρροή του πλήθους, για να συναντήσει τον θαυματουργήσαντα δεν σημαίνει αληθινή πίστη προς το πρόσωπό του. Οι Ιουδαίοι παρανοούν πλήρως τον χαρακτήρα της δράσης και την αληθινή ταυτότητα του Ιησού, όπως ακριβώς συμβαίνει και μετά τον πολλαπλασιασμό των άρτων (βλ. 6,14-15). Οι αληθινοί πιστοί είναι αυτοί που θα παραμείνουν στην κοινότητά του μετά την ανάσταση και την επιστροφή του στον Θεό-Πατέρα. 19: Οι Φαρισαίοι, ως μέλη του Μεγάλου Συνεδρίου, βλέπουν τον Ιησού ως απειλή και αποφασίζουν να υλοποιήσουν την απόφαση της θανατικής καταδίκης του το συντομότερο δυνατό. Όπως και σε προηγούμενες περιπτώσεις σημείων του Ιησού εθελοτυφλούν ως προς την πραγματικότητα και τη σημασία του σημείου και επιδιώκουν να θανατώσουν αυτόν που δίνει τη ζωή.

12,20-26: Ο Ανδρέας και ο Φίλιππος μεταφέρουν στον Ιησού το αίτημα κάποιων Ελλήνων να τον συναντήσουν. Ο Ιησούς τότε διακηρύσσει ότι ήλθε η ώρα να δοξαστεί, δηλαδή η ώρα του πάθους.

20: Πρόκειται προφανώς για προσηλύτους, δηλαδή εθνικούς που έχουν προσχωρήσει στον Ιουδαϊσμό, αφού έρχονται στα Ιεροσόλυμα, για να γιορτάσουν το Πάσχα μαζί με τους Ιουδαίους. 21: Προφανώς προσεγγίζουν τον Φίλιππο, διότι ήταν δίγλωσσος, αφού όχι μόνο είχε ελληνικό όνομα, αλλά και καταγόταν από τη Γαλιλαία, μια περιοχή με πολλούς εθνικούς κατοίκους. 22: Αντίστοιχη περίπτωση με τον Φίλιππο είναι και ο Ανδρέας. 23: Επανειλημμένα στο Ιω. λέγεται ότι ακόμη δεν είχε έρθει η ώρα του Ιησού (βλ. 2,4· 7,30· 8,20). Πλέον στο σημείο αυτό η ώρα του δοξασμού του Ιησού, που ταυτίζεται με την ώρα του Πάθους, έχει έρθει. Αυτή είναι η ώρα, από την οποία και εξής η σωτηρία δεν θα απευθύνεται πλέον μόνο στους Ιουδαίους, αλλά θα διαχυθεί ως δυνατότητα σε όλα τα έθνη (πβλ. 11,51-52). 24: Πρόκειται για την εικόνα του σίτου ο οποίος, αν κατά τη σπορά του παραμείνει στην επιφάνεια της γης και δεν σκεπαστεί από χώμα, δεν μπορεί να καρποφορήσει. Αντίθετα, αν μπει μέσα στο χώμα, δηλαδή «πεθάνει», τότε θα αποφέρει πλούσιους καρπούς. 25: Το παράδειγμα αυτό ο Ιησούς δεν το λέει μόνο για τη δική του εκούσια θυσία, προκειμένου μέσω αυτής να σωθεί ο κόσμος, αλλά και για όλους τους ανθρώπους, οι οποίοι χωρίζονται σε όσους θέλουν να διαφυλάξουν τη ζωή τους και σε όσους είναι πρόθυμοι να τη θυσιάσουν. Οι πρώτοι τελικά θα χάσουν τη ζωή τους, ενώ οι δεύτεροι θα κερδίσουν την αιώνια ζωή. Είναι σαφής εδώ ο υπαινιγμός στους άρχοντες των Ιουδαίων, οι οποίοι θέλουν να θανατώσουν τον

Ιησού, για να προστατέψουν τους εαυτούς τους και τον λαό από τους Ρωμαίους. Τελικά όμως οι Ρωμαίοι το 70 μ.Χ. θα καταστρέψουν τα Ιεροσόλυμα καταλύοντας μεταξύ άλλων και την άρχουσα ιουδαϊκή τάξη. 26: Όποιος θέλει να υπηρετήσει τον Ιησού πρέπει να είναι πρόθυμος να θυσιάσει τη ζωή του, όπως ακριβώς έκανε και ο ίδιος ο Ιησούς. Έτσι, μετά τον μετά τον δοξασμό του Ιησού δεν θα τον αναζητεί μάταια, αλλά θα βρίσκεται πάντοτε μαζί του και θα απολαύει τιμής από τον Πατέρα. Εδώ αντιστρέφονται οι συνήθεις σχέσεις υπηρετών και κυρίων, αφού οι υπηρέτες του Ιησού τιμώνται από αυτόν, αλλά και από τον Θεό-Πατέρα, με το να βρίσκονται συνεχώς δίπλα τους, όπως κανονικά συμβαίνει με τα μέλη μιας οικογένειας.

12,27-36α: Ο Ιησούς αναφέρεται στον σταυρικό θάνατό του. Η φωνή του Θεού-Πατέρα επιβεβαιώνει τους λόγους του Ιησού. Ωστόσο οι Ιουδαίοι εξακολουθούν να μην κατανοούν τον χαρακτήρα του θανάτου του Ιησού.

27: Η ταραχή του Ιησού αποτελεί ανθρώπινο συναίσθημα και πιστοποιεί ότι ο Ιησούς είναι, εκτός από αληθινός Θεός, και αληθινός άνθρωπος, που όπως όλοι οι άνθρωποι ταραζεται ενώπιον του επερχόμενου θανάτου (πβλ. 11,33.35.38)./ 27-28: Η αναφορά του Ιησού στον Θεό θυμίζει έντονα την προσευχή του Ιησού στη Γεθσημανή πριν από τη σύλληψή του κατά τη συνοπτική παράδοση (Μτ. 26,36-46· 14,32-42· Λκ. 22,39-46). 29: Η αντίδραση των Ιουδαίων δείχνει ότι δεν μπορούν να διανοηθούν πως ο ίδιος ο Θεός μιλάει απευθείας με τον Ιησού, πράγμα όμως που όχι μόνο ισχύει, αλλά και καθιστά τον Ιησού αποκλειστικό μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπων (πβλ. 1,18· 12,44· 14,9). 30: Η επικοινωνία του Ιησού με τον Θεό είναι άρρητη, γεγονός που δείχνει και την ειδική σχέση του με τον Θεό ως Υιού του. Η απάντηση του Θεού στον Ιησού ακούγεται ως φωνή από τον ουρανό, προκειμένου να πιστέψουν οι Ιουδαίοι (πβλ. 11,41-42). 31: Η σταύρωση του Ιησού θα καταργήσει την εξουσία του διαβόλου στον κόσμο και θα αποτελέσει το κριτήριο, ώστε όλοι οι άνθρωποι να κριθούν ανάλογα με τη στάση τους απέναντι σε αυτό το γεγονός. 32: Η σταύρωση του Ιησού έχει σωτηριώδη χαρακτήρα για όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους. Για τον λόγο αυτόν φέρουν ακέραια την ευθύνη της επιλογής τους όσοι δεν πιστεύουν σ' αυτόν. 33: Ο όρος «ύψωση» επιλέγεται στο Ιω., διότι εκφράζει καλύτερα το ότι ο σταυρικός θάνατος του Ιησού αποτελεί στην πραγματικότητα τον δοξασμό του ίδιου και του Θεού-Πατέρα (πβλ. 12,28· 17,1). 34: Οι Ιουδαίοι δυσκολεύονται να συνδυάσουν τους τίτλους του Μεσσία και του Υιού του Ανθρώπου, αλλά και να κατανοήσουν σωστά το περιεχόμενό τους. Η ορθή ερμηνεία του περιεχομένου αυτών των τίτλων μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον υπό το φως της πίστης στον Ιησού Χριστό. 35-36α: Ο Ιησούς χρησιμοποιεί και πάλι για τον εαυτό του την εικόνα του φωτός υπερβαίνοντας τον προηγούμενο μεσσιανολογικό προβληματισμό των Ιουδαίων. Οι Ιουδαίοι καλούνται να πιστέψουν στο φως, ενόσω αυτό βρίσκεται ακόμη κοντά τους, δηλαδή στο χρονικό διάστημα πριν από το Πάθος. Προφανώς η πίστη στο φως-Ιησού μετά το Πάθος και την ανάσταση θα είναι πολύ πιο δύσκολη, αφού αυτό θα έχει πλέον αποχωρήσει από τον κόσμο.

12,36β-43: Η απιστία των Ιουδαίων, παρά τα πολλά θαύματα του Ιησού, κατανοείται υπό το φως σχετικών προφητειών του Ησαΐα. Απιστοι θεωρούνται ουσιαστικά και όσοι Ιουδαίοι άρχοντες δεν ομολόγησαν την πίστη τους στον Ιησού, για να μην εκδιωχθούν από τη συναγωγή.

36β: Το ότι ο Ιησούς κρύβεται αποτελεί συμβολικά προανάκρουσμα της αποχώρησής του από τον κόσμο μετά το Πάθος και την ανάσταση. Οι Ιουδαίοι καλούνται να

συνειδητοποιήσουν ότι η απουσία του Ιησού σημαίνει την απουσία του φωτός και της ζωής, και να πιστέψουν σ' αυτόν όσο ακόμη βρίσκεται κοντά τους./ Ο χαρακτηρισμός «παιδιά του φωτός» για τους πιστεύοντες σημαίνει ότι αυτοί ανήκουν στο φως, δηλαδή στον Ιησού Χριστό, και μέσω αυτού στον Θεό. 37: Ο στίχος αναφέρεται στην εκ μέρους των Ιουδαίων έλλειψη αληθινής πίστης. Αυτή συνίσταται στην αναγνώριση της μοναδικότητας του προσώπου του Ιησού και στην άνευ όρων εμπιστοσύνη προς αυτόν (πβλ. αντίθετα 6,26). 38: Η απιστία των Ιουδαίων απέναντι στο μήνυμα και στη δύναμη του Κυρίου έχει προφητευτεί στην ΠΔ. 39: Η προφητεία του Ησαΐα που παρατίθεται στη συνέχεια δεν αποτελεί την αιτία της απιστίας των Ιουδαίων, αλλά πρόρρηση γι' αυτήν. 40: Όπως όλα τα πράγματα κατά τη βιβλική σκέψη, έτσι και η απιστία των Ιουδαίων αποδίδεται στον Θεό. Το γεγονός αυτό ωστόσο δεν αίρει την προσωπική ευθύνη του απιστούντος, διότι η απιστία ως απάντηση του αυτεξούσιου ανθρώπου απέναντι στην κλήση που δέχεται από τον Θεό, προηγείται της πώρωσης, που αποτελεί την απάντηση του Θεού στην ανθρώπινη απιστία (βλ. και σχόλιο στους στ. 12,42-43)./ Ενώ ο Θεός είναι που προκαλεί την πνευματική συσκότιση των Ιουδαίων, στο τέλος του στίχου η πνευματική ίαση αποδίδεται ως λειτουργία στον Ιησού Χριστό. 41: Εδώ δεν γίνεται απλώς λόγος για την προϋπαρξη του Ιησού, αφού ο Ησαΐας βλέπει τη δόξα του (Ησ. 6,1εξ.), αλλά και καθίσταται σαφές ότι οι θεοφάνειες της ΠΔ αποτελούν στην πραγματικότητα θεάσεις του άσρκου Λόγου, ο οποίος και πριν από τη σάρκωσή του αποτελεί τη μόνη δυνατότητα πρόσβασης των ανθρώπων στον Θεό (πβλ. 1,18). 42-43: Και η πίστη των αρχόντων, όπως και των Ιουδαίων που παρουσιάζονται να πιστεύουν στον Ιησού εξαιτίας των σημείων του (πβλ. 2,23-25) δεν είναι αληθινή, αλλά επιφανειακή. Αυτό φαίνεται από το ότι δεν τολμούν να ομολογήσουν τον Ιησού, ώστε να μην αποβληθούν από την ιουδαϊκή κοινότητα χάνοντας έτσι και τα προνόμιά τους. Και στο σημείο αυτό είναι εμφανής η προσωπική ευθύνη των απιστούντων, εν προκειμένω των αρχόντων που επιλέγουν τον έπαινο των ανθρώπων και όχι αυτόν του Θεού.

12,44-50: Ο Ιησούς συνοψίζει τον χαρακτήρα της δράσης του και καλεί για τελευταία φορά τους Ιουδαίους στην πίστη, η οποία οδηγεί στη σωτηρία. Τονίζει επίσης ότι δεν μιλάει αφ' εαυτού, αλλά λέει μόνον όσα τον δίδαξε ο ουράνιος Πατέρας του.

44: Ο Ιησούς εκφωνώντας με δυνατή φωνή το τελευταίο του κήρυγμα απευθύνεται, συμβολικά, σε όλους ανεξαιρέτως τους Ιουδαίους δίνοντάς τους μια τελευταία ευκαιρία να πιστέψουν στη διδασκαλία και στο πρόσωπό του. 44-45: Ο Ιησούς δείχνει με τα λόγια του ότι η πίστη των Ιουδαίων στον Θεό είναι μάταιη, αν δεν απευθυνθεί σε αυτόν τον ίδιο, διά του οποίου και μόνον μπορούν να έχουν πρόσβαση στον Θεό. 46: Η διδασκαλία αυτή αποσαφηνίζεται και πάλι με την εικόνα του φωτός, το οποίο μπορεί να βγάλει από το σκοτάδι όποιον το ακολουθήσει. 47-48: Όπως ακριβώς το φως δεν είναι αυτό που καταδικάζει αυτούς που βρίσκονται στο σκοτάδι, αλλά οι ίδιοι καταδικάζουν τους εαυτούς τους επιλέγοντας την παραμονή στο σκοτάδι (πβλ. 3,19-21), έτσι και ο Ιησούς δεν έχει ως αποστολή του την κρίση και την καταδίκη των ανθρώπων του κόσμου. Οι άνθρωποι κρίνονται και καταδικάζονται από μόνοι τους, όταν δεν πιστεύουν στον λόγο του Ιησού και δεν τον ακολουθούν. 49-50: Αυτό συμβαίνει, διότι ο λόγος του Ιησού είναι ο λόγος του Θεού, που οδηγεί στην αιώνια ζωή.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Χρήστος Καρακόλης, 2015. Χρήστος Καρακόλης. «Ερμηνεία του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου. Ενότητα 3». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/THEOL101/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

